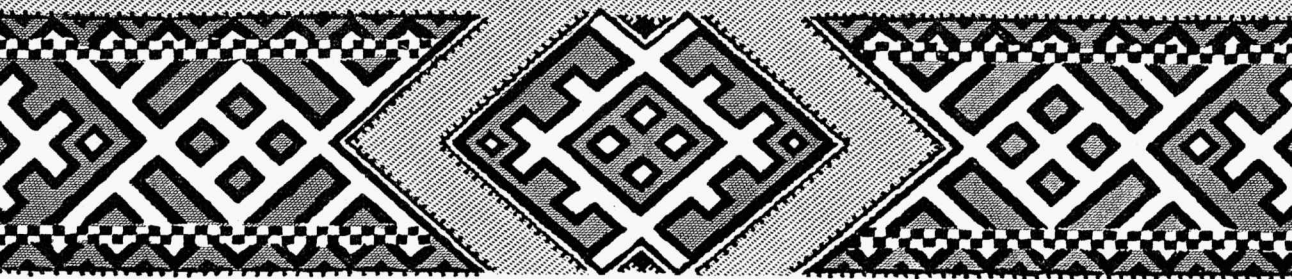

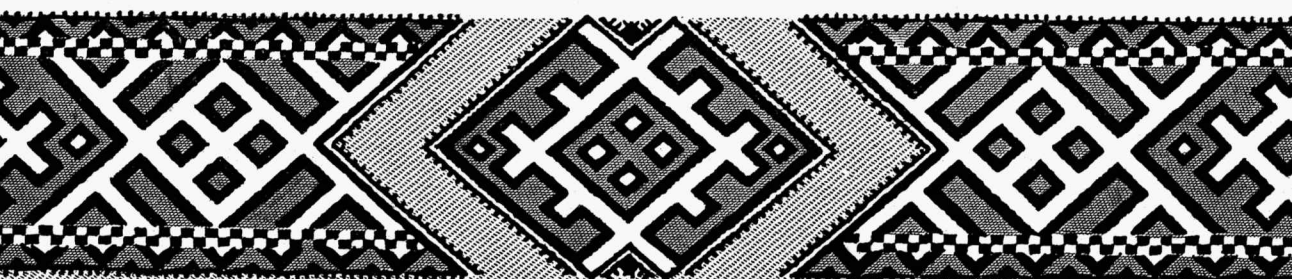
6918 Al-der ^haudsepp
Kooli 2
Türi

NR. 6 1939. III AASTAKÄIK JUUNI

„Su'i oli kätte tulemas...“

Seakasvatajad!

Käesolevaga teatame, et meie Ühingu eksport-
tapamajad ostavad piiramatul arvul

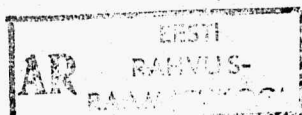
peekonsigu

Ühtlasi juhime seakasvatajate tähelepanu asja-
olule, et alates 22. maist s. a. ostavad meie
Ühingu eksporttapamajad

pekisigu

ainult alates 120-kg eluskaaluga
elussigadena ekspordiks

Üh. „Eesti Lihaeksport“

TÕUSEV NOORUS

Nr. 6. 1939

PÖLLUTÖKOJA VÄLJAANNE

III AASTAKÄIK

Kodumaa laul

Con crave
mf

H. Visnapuu

AADO VELMET

Maa-rah-va, ta-lu-poe-ge va-ba-maa, Jää vabaks sa! — Jää seisma
Töö-lis-te, me-re-meeste va-ba-maa, Jää vabaks sa! — Jää seisma
Töö, mu-re, lau-lu va-ba ko-du-maa, Jää vabaks sa! — Jää seisma

sa! Kes künnab külvab lõi-ga-ku, Tööd ainult omaks hõi-ga-ku. Jää
sa! Mis kee-gi loob siin vaeva-ga, Või ran-da ju-hib lae-va-ga. on
sa! Kus kohal tae-va kaar-te-ga või me-re-de-ga saar-te-ga. Maa

va - baks sa! Jää seis - ma sa! Jää seis - - ma sa!
kõi - gi - le. Jää va - baks sa! Jää seis - - ma sa!
ü - - hi - neb, Jää va - baks sa! Jää seis - - ma sa!

Võidutule laul.

*Me, leegid, tõuseme, et pühitseda
maad kumaga ja taevast kullendada.
Siis säravaks saab rahva Võidurada
ja võivad teed kõik sinna ühineda.*

*Me, leegid, tõuseme, et kallistada
neid tuliselt, kes meid on siia läitnud,
kes verilompidest on üles loitnud, —
neist iga kalm teetähis Võidurajal.*

*Me, leegid, tõuseme, et Paala malev
näeks Toone-maill ka Võidupeole teed ...
Ja kui on pilvedelgi süttind ohvri-leed —
siis koju jõuab rahva isa — Kalev.*

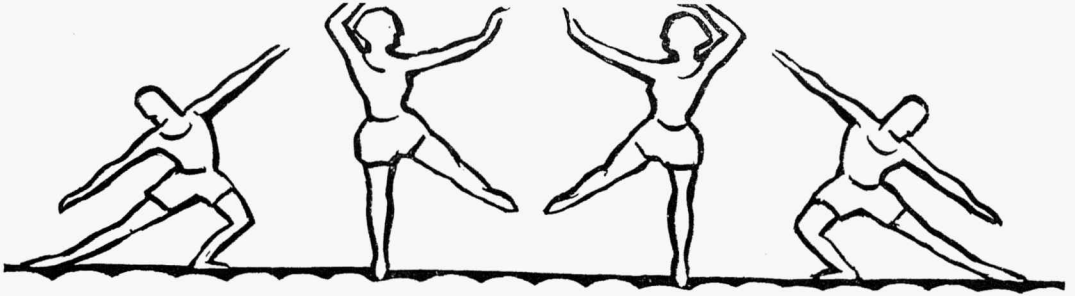
Leho Targi.

Mehemeelsuseks.

**Kõvema kivigi muudavad meistri peod,
meeste elust räägivad muutmatud teod.
Tammede tugevust mõõdab vihane torm,
meeste pihta ei painuta tormide vorm!...
Kaljude vastu raksatab lainete mäss,
kaljude kehastust kanda — see meeste käsk.**

**...Ja kui õhtupäike kord merre läeb,
põhjavalguses kumab veel Tegude Päev.
Tegude kuma — see parema homse vooks,
parem homne — järg vaba Kalevi looks.**

Leho Targi.

Eesti Mängud.

Nädal enne meie tänavust võidupühatulede süütamist, millal meie rahvas asub mälestama oma maleva hiilgavaimat võitu ajaloo, loovad rongid ja laevad tuhandeid noori vanasse Tallinna, Saabuvad Teised Eesti Mängud. Neist mängudest võtab osa ka milutuhat organiseeritud maanoort oma roheliste lippude all. Need mängud on Eesti nooruse jõu ja ilu paraadiks, aga nende mõte ei piirdu siiski ainult sellega, vaid ulatub veel palju kaugemale. Eesti Mängud peavad näitama uut suunda kehalise kasvatuse alal Eestis. Mitte ainult rekordsport, kus üksikud tegutsevad ja sajad tuhanded jäävad päältvaatajaks, ei pea olema meie sihiks ja püüdeks. Need sajad tuhanded, kes seni on imetlenud teiste võimeid ja saavutusi, peavad hakkama mõtlema ka iseendale ning oma tervise karastamisele ja kindlustamisele kehakultuuri kaudu. See on suur uuendus ja vajab oma läbiviimiseks suurt jõudu. Taludes töötajate suhtes arvatakse meil laialdaselt, et nemad teevad juba küllalt kehalist tööd ja seepärast ei vaja nad enam mingisugust kehalist kasvatust. On vaja palju selgitustööd, et seda ekslikku arvamist murda. Mängud ja sport peavad saama kogu rahva asjaks. Pole õige, et ainult linnade ja alevikkude noored marsivad sirgetes, korraldatud ridades nõtkel, painduval sammul, maanoored aga seisavad asjast täiesti eemal. Maanoorte käes on arvuliselt enamus meie nooruse hulgas. See enamus töötab ja tegutseb hommikust õhtuni, päev päeva kõrval, loob ning ehitab oma kodu ja on oma loominguga ja oma tublidusega eeskujuks kogu Eesti noorusele. Meie tahame nüüd seda saavutada, et maanoorte kindel samm, nende vaba ning julge

rüht ja teadlikult kasvatatud ja karastatud keha ja nende hästikorraldatud read samuti võiksid eeskujuks olla kogu Eesti noorusele. Selleks oleme meie oma organisatsioonis tööle asunud paari viimase aasta jooksul, küll ilma suurema kära ja reklaamita, aga seda suurema visadusega. Paljudes maanoorteringides on selle aja jooksul ellu kutsutud võimlemis- ja rahvatantsu-rühmad ja Teiste Eesti Mängude tulek on nende rühmade arvu oluliselt suurendanud. Meie oleme paljude aastate jooksul silma paistnud oma tegelikkude tööde võistlustega, oma väljapanekutega näitustel maatulunduse ning kodumajanduse alal ja oma suurest hoost ning vaimustusest kantud kokkulekutega, aga see on esimene kord, millal me oma lippude all võimlemise ja rahvatantsu alal välja tuleme nii suurel arvul. Kogu maa pöörab nüüd oma silmad ka meile ja paneb tähele, mida meie neil aladel oleme saavutanud. See asjaolu paneb meile kohustuse seista valvel oma nime ja oma lipu au eest, et organiseeritud maanoored võiksid Eesti Mängudel väärikalt sammuda kogu Eesti nooruse hulgas. Seejuures on tähtis, et ei jääks tulemata ükski maanoor, kes on ennast üles andnud Eesti Mängudele. Mängude hääks kordaminekuks on vajaline rohkearvuline osavõtt ja kuna meie käes on arvuline enamus, siis lasub meil ka kohustus seda enamust Mängudel väljendada. Esinemistel ja väljaspool esinemisi peame kõikjal ja alati meeles, et meie esilame suurt ja väärikat noorsoo-organisatsiooni Eestis. Olgu tervitatud maanoorte võimlemis- ja rahvatantsu-rühmad Eesti Mängudel! Kindlat sammu, julget rühti ja rõõmsat meelt!

I. Tõrmaküla.

Filosoof.

ILMAR SIKEMÄE.

Filosoofid mõtlevad suuri mõtteid ja kirjutavad neist raamatuid.

Elas kord inimene, kes arvas, et temagi on filosoof. Ta pää oli tulvil kummalisi mõtteid, neid tahtis ta jäädvustada raamatusse.

Ta arvas endamisi nõnda:

„Minu õpetus on lihtne, keegi pole varem sellele tulnudki. Tavalised inimesed ei tunnegi lihtsate asjade väärtust, ainult geeniused näevad seda ja teevad selle teistelegi nähtavaks.“

Kuid tema õpetus oli selline:

Ühed inimesed on rumalad, aga teised on targad; rumalad on need, kes tahavad teha teisi õnnelikuks, ent ise on õnnetud, — kes tahavad luua teistele rõõmu, ent ise vaevlevad kurbuses, — kes tahavad anda teistele rikkust, ent ise jäävad vaeseks; aga targad on need, kes hoolitsevad selle eest, et nad ise oleksid rõõmsad, õnnelikud ja rikkad.

Ja filosoof mõtles nõnda:

„Ühed filosoofid on rumalad, aga teised on targad; rumalad filosoofid kirjutavad raamatuid, et kuulsaks saada, — nad kirjutavad keerulisi raamatuid, et igavesti kuulsad olla, — aga keerulisi raamatuid uuritakse mitu põlve järjestikku, enne kui avastatakse nende mõtteküük, — ja nõnda nood rumalad filosoofid saavad kuulsaks alles siis, kui nende kendid kõdunevad ammuagi mullas.“

Kuid targad filosoofid kirjutavad lihtsaid ning ladusaid raamatuid elulise ning õpetliku sisuga ja nende raamatutele joostakse tormi, nende nimed on kõigi suus, neid endid austatakse nagu kuningaid, nende jalge ette kuhjatakse varandusi, nende rõõmustamiseks korraldatakse pidustusi, — nende edaspidine elu on paradüüsilik.“

Sis otsustas filosoof:

„Minagi tahan olla tark filosoof, tahan kirjutada elulise raamatu, et saaksin oma pärisosa kätte juba eluajal. Kuid raamatu tüülikis panen: „Elust nähtud õpetlikke nähteid sellest, kuidas mõni rumal oma õnne pelgab.“

Ja filosoof väljus oma umbsest kambrist, et otsida inimesi, kelle rumalusest ta võiks oma raamatus kirjutada.

Ta leidiski rumalaid inimesi.

Ta vaatles neid inimesi, muigas ja mõtles:

„Küll on neil vaesekestel vähe mõtlemist. Nad raiskavad oma aega ja pillavad oma jõudu kõigele tühjale ning tühisele. Nad töötavad tulevastele tundmatutele põlvedele, kõnelevad riigi ja rahva huvidest, mõtlevad lähimese aitamisele, — aga kõige lähema, iseenda, nad unustavad.“

Kuid mina tahan neile õpetada ükskõiksust ühiskonna, kaasinimese ja järeלטulija vastu, tahan neile õpetada enesearmastust, sest inimene ei pea olema ori, vaid isand.“

Ja uhkelt ning isekalt kõndis filosoof edasi, et näha ikka uusi ja uusi inimesi, kes mahuksid tema geniaalse teooria raamesse.

A ga siis tuli õhtu.

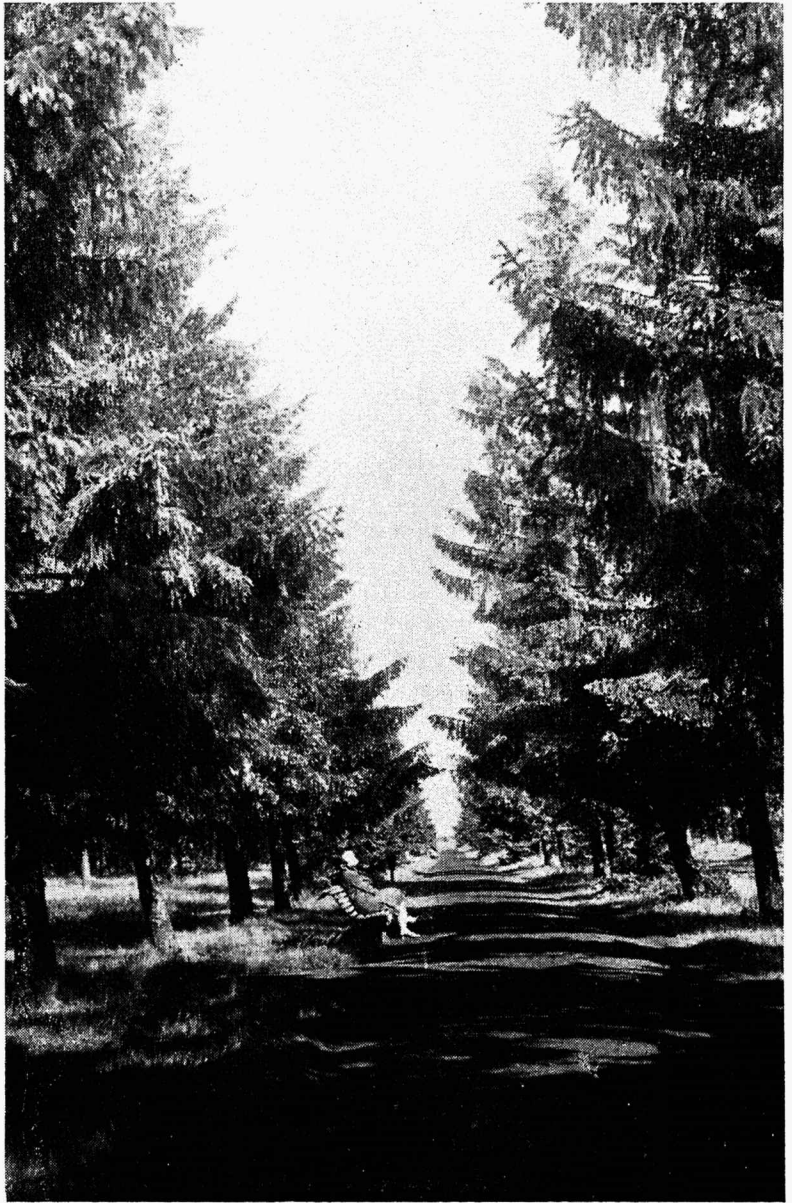
Terav piste lämbistas filosoofi keha ning vaimu; ta tajus videvikuarjude saabumist.

Kuid siis hakkas äkki kostma lähenevat pillihäält ja inimeselaulu. Mäele ronis jõukond külanoori, kes kavatses süüa lahti laupäevase tantsuõhtu.

Kuigi filosoof ei armastanud noori inimesi, süiski ta jäi mäele, sest ta hing oli hell ning kartis õist üksindust. Kui noored süütasid mäeharjal haokunniku, läks filosoof lõkke lähedale, sest süüalt põgenesid videvikuarjud eemale.

Filosoof istus lõkke ääres kivil ning kohendas aeg-ajalt tuld. Noored olid palunud teda selleks, sest neil endil ei olnud aega, neid kihutas taltutamatult tantsutuhin karglema.

Filosoof istus lõkke ääres ning kohendas tuld. Tema kõrval kannutiüükal kükitas pillimees ja laskis lugusid. Ja ümber nende ning lõkke tantsisid noored, keerutasid vihinal, hüppeldes ja hüügetes vahete-vahel sekka.

*Kuuseallee on
kaunis ka suvel.*

Filosoof aga arutas, mis sunnib noori tantsima, mis kihutab neid kiirerütmilisele keerlemisele?

Ja ta arvas nõnda:

„Kas ei ole need noored päeval küllalt väsitanud end põllul ja metsas töötades ning higestades, kas ei peaks neil olema kadunud iga-sugune himu tantsuks ja trallitamiseks?

Kui nad aga siiski tulevad kokku kurnavale karglemisele, siis peab neil olema sellest kasu loota! Küllap ongi nii. Kes tahab siit leida jõuka talu peretütre mõrsjaks, kes otsib

tugevapihalist peigmeest, kes loodab, teab mida. Nõnda see on.

Olen sattunud tarkade inimeste sekka, siit ei saa ma kübetki ainet oma raamatule.“

Ja filosoof hakkas tantsivaid noori vihkama, sest ta arvas, et nende tantsul on tagamõte.

Ning filosoof sai nukraks.

Kui juba nõnda palju on praktilise mõistusega inimesi, kui nende lõbutsemiselgi on tagamõte ning eesmärk, kui nad juba nooruses on loobunud rumalusest, — kellele peab

siis tema, geniaalne filosoof, kirjutama oma õpetliku raamatu? Mida ongi tal õpetada neile kasvavaile inimesile, kui nad iseendast on juba saanud tema inimideaaliks? Kes hõiskakski ja juubeldaks tema raamatu puhul, kui selles peituvad mõtted on vanad, kui need mõtted on inimesiel ammugi olemas?

Filosoofi lootused hakkasid järsku tumenema — lootused kirkasse tulevikku.

Tusasena nihkus filosoof tule juurest eemale ja põgenes mäelt alla. Ta surus käed kõrvadele. Ei suutnud enam taluda seda nooruse tralli, mis oli teinud tühjaks tema tulevikuumistused ning riisunud talt elumõtte.

Kuigi filosoofi vapustas üksinda kõndimine võoras paigas läbi süveneva õsumeduse, süiski ta läks; nõnda tuliselt ta oli hakanud vihkama tantsivaid noori.

Filosoof läks väsinult, tüdinult ning tülpinult alla külla. Tahtis otsida oomaja, tahtis puhata välja mõrust elamusest.

Kohtas öisel külatänaval üksiku nooruki, kes seisis tulbana keset teed ning mõtles, mõtles nii tugevasti, et oli toetanud käegi lõua alla.

Kummaline nooruk, — leidis filosoof — teised temavanused lõbutsevad tantsupidul, ent tema seisab öisel tunnil siin keset teed ning mõtleb, mõtleb, nagu oleks temalgi mõned filosoofilised probleemid lahendada.

Teda küll ei huvitanud nooruki mõtted, sest mis võib üks noor inimene ikkagi mõelda, aga ta arvas, et noorukilt võiks küsida väikest puhkepaika ööseks.

Kuid enne ta tahtis teada, kas see külanoor on tark või rumal tema teooria seisukohalt; praegusel hetkel ta ei tihanud milgi tingimusel sattuda keskustellu taibuka inimesega, ta oli kiskjalik-vihane iga mõistusekübe vastu igas inimkolbas.

Oli vaja meelitada nooruk kõnelusse, ja filosoof tegi seda, küsides mõtisklevalt noorukilt sõbralikult, miks ta ei läinud koos teistega tantsima.

Nooruk ehmus sügavaist mõtteist ja ei osanud järsku vastata midagi rohkem, kui: „Ei tahtnud minna!“

„See on rumal inimene!“ arvas filosoof ja muutus nagu rõõmsaks, et oli leidnud inimese, päälegi noore, kes ei osanud teiste kombel oma õnne ega kasu tabada.

Kuid nooruk kogus end varsti ja kõneles filosoofile nõnda:

„Võoras matkaja, sinule võin ma rääkida oma südameelt kõik, seepärast kuula tähelepanelikult:

...Vaata, ma märkan, et nooruse mahlad minus hakkavad kuivama. Varem võisin ma olla varisemiseni väsinud, ikka tahtsin tantsida, laulda ja mängida, aga nüüd enam ei suuda, ei ole enam isu ega indu...“

„Nooruk, sa räägid segaseid sõnu,“ katkestas filosoof. „Mida sa mõtled nende kuivama hakkavate noorusmahladega?“

„Mida ma mõtlen? Noores inimeses on jõud, eripärane tung, mis lükkab püsimatule rühklemisele, ilma et oleks välist kohustust

või sundust. See on noor tarm, noorte lihaste pulbitsev jõud, noorte mahlade kääriv tung. Kui kaob nooruse tarm, astub asemele vanaduse tuimus.“

Filosoof oli hämmastunud, et nooruk oskas mõelda hoopiski loogiliselt, seepärast ta koheles erutatult, kui küsis:

„Kuid milles, milles siis avaldub see noor tarm?“

„Kõigis noore inimese tegudes ning toiminguis.“

„Ka tantsus?“ küsis filosoof.

„Ka tantsus. Noor ülevoolav tarm paneb noore inimese tantsima.“

„Kas ka siis, kui ollakse päevasest tööst väsinud?“ päris filosoof.

„Ka siis,“ vastas nooruk. „Noor tarm varjab kehalise väsimuse, teeb jalad nõtkeks ja pihad painduvaks. Kui aga nooruse tarm hakkab hääbuma, siis sageli puhanumalgi inimesel pole tahtmist karelda.“

„Ja noortel pole tantsu puhul mingit tagamõtet?“ inestas filosoof.

„Mis tagamõtet saab olla sel toimingul, mida sa pead tegema, mida sa pead ka siis, kui ise ei tahagi! Tean, tean kindlasti, ei ole mingisugust tagamõtet nooruri tantsul, ei mängul, laulul ega ka naerul.“

Ja nüüd, pärast neid nooruki siiraid sõnu uskus filosoof, et on tõesti olemas noor tarm, mis sunnib tegutsema, tegutsema ilma mingi tagamõtteta.

Ja ühtlasi filosoof teadis, et tema geniaalne teooria on varisenud kokku:

... sest inimesi noore tarmuga ei saa paigutada selle teooria tarkade ega ka rumalate lahtrisse, vaid need on väljaspool mõlemaid — need on inimesed, keda noor tarm paneb liukuma.

Kuigi filosoof teadis, et tema geniaalne teooria on varisenud kokku, süiski ta ei olnud ei nukker ega tusane.

Äkki kihvatas filosoofi mõtteis midagi, ja ta hüüdis, otse karjus noorukile süäl südaöisel külatänaval:

„Nooruk, eks lausunud sa äsja: ei ole tagamõtet nooruri tantsul, mängul, laulul ega naerul. Kuid mina ütlen: on süiski, on süiski tagamõte. Kui noor tantsib, saab vanagi meel rõõmsaks, kipub vanagi tantsima.“

... Noor tarm — see on õnnistuseks inimestele, noor tarm — see on relvaks vanaduse tuimuse, tardumuse vastu. Noortes on tarmu, noorte veres ja vaimus, noortes tarm uhab üle, nii et sellest saavad osa vanadki.

... Seepärast: mina, kel noor tarm juba lõppenud, ja sina, noor külatänaval mõtleja, kel noor tarm jäänud kasinaks, — mingem sinna, kus see noorte lihaste jõud, noorte mahlade tung kihutab tüüslilikult, vindumatult elama, — mingem sinna mäele külanoorde juure, et saaksime meiegi osakese külluslikust nooruse tarmust, et unustaksime hetkekski soontes pesitseva täisealisuse ükskõiksuse.“

Ja nad läksid üles mäele külanoorde peole.

Ning filosoof unustas oma geniaalse teooria.

E. Roosaare.

Matka eelkiri.

Kallis maanoor! — Ilmad on juba soojad ja Sa lähed matkama. Kuna Sul pole aga kasutada palju aega, siis Sa püüad võimalikult lühikese aja võimalikult palju kilomeetreid seljataha jätta. — Seda nimetatakse „kilomeetriõgimiseks“. Sa kihutad mööda maanteid ja Sa ei näe midagi. Sa ei usu mind, kuid — kas on mõtet selleks kihutada sadu kilomeetreid, et jälgida kilomeetriposte ja teenäitajaid? Või selleks, et pärast kiidelda, kui palju ja kus kohal sa kõik käinud oled!

Võta varsti endale päev, kas või üksainus päev — ja matka vaid matka enda pärast. On sel puhul täiesti, peaaegu täiesti ükskõik, kuhu Sa matkad, matkamine ise omab seekord vaid tähtsust.

Sul on kindlasti mõned lühikesed põlvpüksid poisikesest — kui oled noormees, või mõni kerge spordikleit, kui oled neiu. Need on parimad, mida võid kasutada matkarõivastuseks. Jalga paned Sa loomulikult niisugused saapad, millistega jalad juba harjunud — uued ei kõlba matkasaapaiks. Saabastest paremad on muidugi kingad — mina käin harilikult palja jalu! Viimane on õigeim — vajab vaid harjumust, mida Sul võib-olla juba ongi — seda parem muidugi.

Kui Sa oled tähtis asjamees, siis mine matkama portfelliga kaenlas. Tõsine matkamees aga jätab oma käed kindlasti vabaks — vaid kepp kõlbab abimeheks. Varandus laotakse kõik seljakotti, mis istub hästi seljakumeruses.

Mida panna seljakotti? — Küsimus on küllalt tähtis, kuna sinu seljakott ei pea olema tohutusuur, — see peab paras olema. Sel juhul mahuvad sinna kindlasti hädatarvilikud esemed — esijoones muidugi toidutagavara, nuga, nõõri, seep, käterätt ja hambahari. Ära unusta ka tuletikke. Kui oled neiu, siis pead needki esemed asetama seljakotti, millised poiss asetab taskusse, nagu

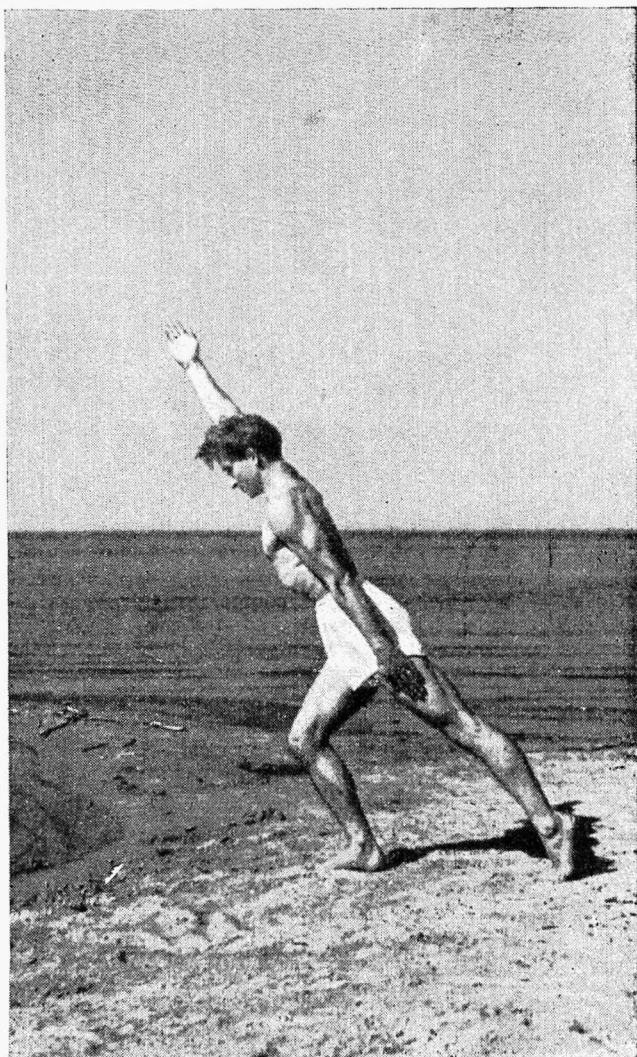
märkmik, pliats ja väike möödurihm. Rohkem ei mahu seljakotti — isegi mitte huulepulk ega puudritoo — Sa ei taha ometi hirmutada linde teeäärseilt puult ega hobuseid maanteel. — Kui Sa just midagi veel kaasa tahad võtta, siis võta veidi sidumismaterjali ja pudelike jooti väikeste juhuslikkude haavade jaoks. — Lõpuks asetad veel väikese kerge tekikese, vana vihmakuue vms. seljakoti külge ja — nägemiseni kodurahvaga!

Aga mina tulen Sinuga, sest matkata on lõbusam kahekesi; ka kolmekesi võiks seda teha — neljas on juba veidi ülelign.

Ja nüüd me astume mööda tolmust maanteed või valime lookleva teerajakese jõekaldal, metsavilus või mujal. Me astume üksteise taga, sest kitsas teerada ei võimalda teisiti — laial maanteel ei luba liiklemismäärus. Aga matkates polegi see halb moodus, kuna meie rääkimine väga vähe, peaaegu mitte sugugi. Rääkimine kõndimisel takistab korralikku hingamist — päälegi pole meil selleks aega, kuna nii palju on vaadata ja peaaegu niisama palju kuulda: maastik, inimesed, talud loomad, lilled, puud pöösad, linnud, liblikad — nii väga palju on näha ja kuulda. — Võib-olla Sul tekib koguni soov omada lisapaar silmi ja teise kõrvu. Aga aitab olemasolevaistki, kui oled tähelepanelik, kui matkad lahtiste silmadega ja lahtiste kõrvadega.

Võib-olla meeldib Sulle, kui Sind peetakse vanaks tudiks või haigeks — sel puhul käi küürus. Meie matkame sirge kehaga ja hingame nina kaudu. Suu oleme varunud teisteks ülesanneteks. Ja — ninalegi peab jääma tema ülesanne.

Enne, kui asud lõunastama, on Sul juba janu. Pea alati meeles, et ainult vesi on õige ja väärtuslik jook, seda eriti matkates. Kui Sul on palav, siis joo küllma vett ainult sel juhul, kui Sa ei hooli oma tervisest ja Sulle meeldib haige olla. — Kui on väga pa-

*Kehaharjutused
vabas õhus ja päikeses.*

lav ja higistad, siis kannata võimalikult kaua ja ära joo iga väikese vaheaja järele.

Sa ei unusta muidugi, kui oled matkamas, et matkalõbu pole ühendatav ega võrreldav ei pideva söömisega ega ka pika nälgimisega. Kui pead söögiaega, siis peatu, söö korralikult ning puhka veidi. Pea meeles, et suplemine toimuks enne kehakinnitust; ole väga ettevaatlik võrastes vetes! Kaaslastele pakub vaevalt lõbu Sind vee neelukohtadest päästma tulla. — Kui oled korralik, siis ära jäta toidujätteid ega pabertükke vedelema. Ei meelita küll kedagi uurida, mida oled sünnud! — Jätted põletatakse või kaevatakse maasse. — Tulelõke on tore matkaseltsiline peatuspaikades. Ometi ära unusta, et enamus metsatulikahjusid sünnivad hooletult

visatud tikust, kustutamata või halvastikututatud lõkkest.

Sul pole põhjust end varjata, Sa pole ometi argpüks ja Sa oskad oma emakeelt?! — Siis ära kasuta omavoliliselt küünisid või muud sellesarnast ööbimiseks, vaid palu luba. Kui Sul on maanoorteringi liikmekaart, siis üheksal juhul kümnest Sulle tullakse vastu.

Tule, maanoor, ja matkame mõnikord matkamise enda pärast. Unustame kilomeetrija verstatulbad, jätame „kilomeetriõgimised“ ning läheme teeradadele selleks, et tunda endid vabana argipäevakohustustest — läheme endid taas lähendama loodusele, harjutama erksust nägemises, kuulmises — kehas ja vaimus —, tundkem endid tõeliste noortena ja teovõimsaina ning toogem argipäevatööle kaasa tubli annus rõõmsat meelt.

Rahvakunsti väärtus ja selle kasutamine tänapäeval.

Rahvakunsti austamine ja taaselustamine on praegu päevakorral peaaegu kogu maailmas. Iga rahvas püüab säilitada ja arendada ainult temast võrsunud ainelist kultuuri ja need mõtted pole võõrad meilegi. Juba enne riiklikku iseseisvust leidsid isikuid, kes selle kaudu, et kandsid rahvarõivast, püüdsid rõhutada eestlase iseolemise väärtust. Pidev on olnud tõus niisuguste mõttekandjate arvus ja ka ajakirjanduses on aastakümneid küllalt kuulutatud sõnu selleks, et eesti rahvast juhtida tagasi esivanemate loodud ainelise kultuuri juure, seda elustama ja jätkama.

Kuid kas me võime nimetada oma igapäevast elu ümbritsevaid esemeid eestipäraseiks? Kas neid maju, kus elame, rõivaid, mida kanname, või neid mööbleid meie kodudes võime pidada rahvuslikeks, ainult eesti rahvale omaiseks? Muidugi ei tule keegi sellele mõttele, sest igaüks meist on tundnud tungi läheneda kultuurilt suurrahvastele ja igaüks on võimalust mööda katsunud täita rahvusvaheliste moodide nõudeid — niihästi rõivastuses kui ka kodude sisustuses. Ka oleme kõik kogeda jõudnud seda kurba tõde, et need uued kujundid ja vormid meid aja jooksul tüütavad ning väsitavad ja et me üha januneme uue järele. Kui meile igakord veel polegi mõni mood vastumeelseks muutunud, siis hoolitseb selle eest juba pääletulev uus mood oma teistlaadi nõuetega. Oleme valmistanud endale uue ülikonna või kleidi ja tunneme sellest rõõmu ainult senini, kuni tuleb mõni ja nimetab seda „vanaks moeks“. — Et me niisuguste arvustuste vastu tundlikud oleme, seda näitab meile see, kuidas peaaegu kõik moenaljatused kuskil Pariisis, Viinis või mujal on siin jäljendamist leidnud. Võib-olla ei taba meid veel löögid kuigi rängasti, kui leitakse meid kandvat vanamoodsat rõivast, sest igakord ei tarvitse uute „kölblikkude“ muretsemine nõuda suuri majanduslikke kulutusi. Halvem lugu on aga kindlasti kodude sisustamisega. Noorpaar ostab abielludes ilusa elevandiluu-värvi mööbli ja täiendab seda õrnroosade tekkidega, tupsuliste puhvratjadega ning kulutab tõesti palju raha, uskudes, et see on vaid ühekordne kulutus elus ja et sellest jätkub ka rõõmu silmale pikemaks ajaks. Mõne

aasta möödudes aga ei pea seda enam keegi ilusaks, sest siis on meele tulnud tammest mööbel pätklipuust kantidega. Kirjeldatud maitsemuutumist näeme ka, kui sirvime vanu käsitöö- või moelehti ükskõik mis alalt. See, mis meid sääl kunagi vaimustanud, otse haavab nüüd oma inetusega.

Teades, kuidas mood meiega halastamatult mängib ja endast sõltuvaks teeb, hakkab inimesel endast kahju kõigi nende kulutuste pärast, mis ta moele ohvriks toonud. Ta tahaks end ümbritseda püsivama väärtusega esemetega. Kunstiarmastaja muretseb endale kunstiesemeid, jõukas muretseb endale stiilmööbli*), sageli küll niisuguse, mis muidu ta koduga ja selles valitseva vaimuga ei kooskõlastu.

Miks on siis stiilmööbel püsivama väärtusega kui nüüdisajal valmistatavad mööblid? Seepärast, et need on pikemat aega kestnud kultuuri-voolude kujundusis. Alles siis loob aeg midagi püsivamat, kui moed nii kiiresti ei vaheldu.

Kestva väärtusega on ka rahvakunst, mis on pikaajalise arengu tulemus. Küll oli ka meil igal maakonnal ja tihti ka kihelkonnalgi oma rõivamoed. Need erinevused aga olid tingitud enamasti sellest, et igaüks püüdis rõhutada oma esivanemate päranduses eriti neid jooni, mis olid omased ainult sellele. Seetõttu neil leiduv omapära arenes veelgi kaugemale ja suurendas veelgi lahkuminekuid rõivais eri maakotade vahel. Kunagi pole aga rahvarõivakandja olnud täiesti sulgunud võõrastele mõjudele. Eesti rahvuslike rõivais on palju laenelemente, mida aga ei tule põlata, kuna need sajandite jooksul on muutunud kandjate hää maitsevaistu moodustusel asendamatuks osadeks üksikuis ülikondades. Viimasest ei tohi aga valejäreldust teha, nagu võiks igaüks hakata täiendama oma rahvarõivastki kuskil nähtu ja temale meeldinuga. Rahvarõivas pole üksiku isiku loodud, vaid see on teda kandva rahva vaimulooming, mistõttu see on kujune-

*) Stiilmööblina on mõeldud siin mõnda kindlasse kultuuriajastusse kuuluvat ja seda kajastavat mööblivormi — nagu rokokoo, barokk, renessanss jne.

nud kooskõlaliseks tervikuks, mida üksikisiku vaim on harva suuteline muutma. Enamasti kaob see, mille lisab üksik, kui seda ei toeta teiste maitset. Ka puhtkunsti aladel on see nii, et püsivat väärtust omavad ainult geeniuuste tööd. Seesugust alaväärtuslikuks muutumist näeme ka, kui lehitseme mõnd kodude või naisteajakirja varematest aastatest, kus propageeritakse eesti rahvuslikku toasisustust, milleks harilikult moemööbel on ehitud rahvuslike kirjadega, või stiliseeritud rahvarõivast. Siis tunneme, et see on moest läinud ja võib-olla märkame, et see polegi olnud rahvuslik, kuigi varem olime seda uskunud. Veel selgemini aga paistab meile endapettus silma, kui juhtume nägema mõnd samasisulist ajakirja mõnelt teiselt rahvalt. Kui näeme sääl daame moderniseeritud rahvarõivais, leiame neid ühte sattuvat meie omadega. Samad moodsad kleidid pariisi lõigete järgi on kaunistatud geometriliste või liltikandustega, milledest võhik ei suuda eraldada oma ega võõrast. Samasugune lugu on ka mööbliga. Paljude rahvaste moderniseeritud rahvuslikud puuesemed on üksteisele sarnalavad seepärast, et nad täidavad üldisi moenõudeid ja püüavad saavutada rahvuslikku välimust vaid rahvapäraste kaunistustega, nagu nikerdustega puuesemel ja tikandustega rõivail. Need ilustavad elemendid aga ei oma ühegi rahva juures küllaldaselt omapärast ilmet, et sellest piisaks mõne ülimoodsa eseme rahvuslikuks muutmiseks. Neil puudub see omapärane ilme isegi sel määral, et ka asjatundjail on tihti raske määrata, mis-suguse rahvusega on üks või teine kaunistus või kiri seotud. Näiteks on ristpiste üksikute eriilmeliste kirjaelementide arv väga suur, kuid neidki ei saa ilme järgi liigitada ühele või teisele rahvusele ainuomaseks. Samuti on ka puuesemede kaunistavate lõikilustustega.

Kui me nüüd oma kogemuste kaudu oleme tundma õppinud, et rahvuslikku omapära ei saa luua, kui ühendame moodsaid ja üksikuid vanu rahvakunsti pärandusest võetud elemente, kui aga siiski tahame oma kodu ajanõudeile (mitte moenõudeile!) vastavalt sisustada rahvuslikult, siis ei suuda me veel praegu seda küsimust küllalt rahuldavalt lahendada. Lihtsam lugu on rahvarõivaga, mis meil esteetiliselt ja tervishoiu-nõudeid mitte vähem ei rahulda kui igasugused lõunast sisserännanud moekarjatused.

Meie esivanemate kodud olid nii vaesed, et neis rahvakunsti elujõulistelgi aastatel ei leidunud palju rohkem muud liiki sisustust kui lauad,apid, voodid, kirstud ja vahest ka mõned toolid pinkide kõrval. Ainult nendega ei saa me aga rahuldada uue aja inimese mugavusnõudeid. Ka ei ole need esemed sobivad kõigiks otstarbeiks, näit. vajame praegu palju enam erisuguseid kappe kui neid leidub meie ainelises vanavaras. Selle küsimuse lahendamisel ei saa siiski teisiti talitada, kui et tuleb kasutada põlatud viisi, s. t. seda, et isikuile, kellel vastavad teadmised rahvateadusest ja -kunstist, tuleks lubada oma vaimuga täiendada neid lünki. Kuid see ei tohi mitte olla viimaseks lü-

liks meie rahvakunsti ja omakultuuri arengus. Seda tuleb võtta vaid kui ajutist paratamatust. Rahvas peab siiski ise looma oma vaimule ja omapärale vastava kodusisustuse. Kirjeldatud moodus oleks võib-olla ainult üheks teeks, kuidas rahvast teha teadlikuks oma loomingu väärtusest ja kuidas talle tagasi anda tema kunst ja selle edasiarendamine. Kuid see olgu ikkagi ainult üheks võimaluseks! Selle kaudu võidakse äratada huvi ja virgutada järeletegemisele külapuseppi, kes oma moega linnas valitsevast moest aastaid järel on ja kes neid väheseid uudislaene säält veel nüüdisajalgi kasutavad ja muudavad küllaltki omapärasel ja argelisel viisil.

Teine tee, õigem ja väärtuslikum meie rahvakunsti arendamisel, on püüda säilitada hukuvat vanavara. Vähe on Eestis neid kohti, kus praegu veel kantakse rahvarõivast või kus veel esiisade viisil kaunistatakse puuesemeid. On võimalik, et säälgi tõusev noorus ei oska hinnata vanemate oskusi, mille tulemusena aastakümne pärast võime end tunda läiesti lõigatuna oma esivanemate vaimupärandusest. Sest kui varisevad hauda need vanakesed, kes noaga lõikavad tükkeilustusi vakkadele või põletiskirjadega ehtisid oma nooruses kirste, ja need, kes nüüdki veel kududa oskaksid vikkelroosilisi sukki ja värvida mahedaid rahulikke värvitoone metstaimedega, kui nad viivad endiga kaasa oma kunsti ja oskused, ei suuda meie rahvas kunagi enam luua midagi nii püsivat ja täiuslikku, kui seda oli meie esiisade kantud rahvarõivas või konarlikult ilustatud värvimata puuesemed. Koolikirjandusega ei saada kõiki neid oskusi ega neist tingitud omapärasusi rahvale enam kätte õpetada. Seepärast on praegu ülim aeg, et kõik noored, kes tahavad austada oma kangelaslikku rahvast ja ootavad selle ülestõusmist ning väärtuslikku hindamist teiste rahvaste poolt, peaksid katsuma õppida vana-delt kõik võimalikud oskused. Maanoortel on parimad võimalused asuda päästma unustusse vajuvat, sest nad elavad sellega lähemas naabruses ja tihtipeale igapäevases kokkupuutes.

Selleks peame üles otsima kõik vanakesed ja neilt pärima, missugused on olnud tema kodukoha rahvarõivad, kuidas neid ilustatud, mis-sugusel viisil selleks lõngu värvitud jne. Kõike, mis vähegi võimalik, laskem endile õpetada, kui see ka näib olevat nii vähehuvitav ja tähtsusetu. Mõnikord võib tõesti ka juhtuda, et teie, ehkki muidu innustatud omakultuuri pool-daja, leiate mõne tehnika tulemuse olevat liiga kohmaka ning vähehuvitava ja seepärast loo-bute seda õppimast. Kuid ärge unustagem, et see, mida näeme esitavat, tuleb isikult, kellel-del tihti puudub igasugune haridus ja kes vahest ehk ei suudagi kujutella, et seda mõne väikese tehnilise muudatusega on võimalik parandada. Mõnikord võib juhtuda, et üks või teine tehnika pole just teie ümbruskonnas kaugele arenenud. Aga ka seegipärast õppigem see ja päästkem kaduvat, sest võib-olla oled just sina see ai-nuke, kes mingist väga väärtuslikust unustusse vajuvast viimase kiire kinni püüad ja sellega oma rahvale teene osutad.

A. J.

Väägvere pillikoori juubel.

Aado Velmet.

On väga meeldiv sääraste sündmuste puhul sõna võtta. Meid kohustab peatuma säärastel puhkudel see võitlustahe, püsi, ind ja jõud, millega mie esivanemad korda saatsid suuri tegusid. Üks sääraste imetlustäpvaist üritusist muusikalisel alal on kahtlemata Väägvere pillikoor, kes praegu pühitseb oma kestvuse sajandat sünnipäeva. Pillikoori arhiivis leiduvast dokumendist nähtub, et orkestri asutamise tähtpäev on olnud 1839. aasta „5. Pühapäeval peran 3 ainuse püha“.

Väägvere pillikoor, mis omal ajal etendas väga tähtsat osa eesti muusikakultuuris ja ei ole seda seisukohta praegugi veel kaotanud. Kuigi see on enam lokaliseerunud, on ainulaadne nähtus. Nimelt tema arenemine ja kasvamine koos oma juhiga on sääraste huvitav ja omapärane, mida ei leidu ühegi teise tooniandva organisatsiooni juures. Väägvere pillikoor oma kuulsa juhi D. O. Virkhausiga oli nii orgaaniliselt seotud terviklus, et selle arenemine oli võimalik ainult mõlema komponendi olemises. See oli otse sümbioosne nähe orkestri ja tema juhi vahel. Kuid veelgi enam: Väägvere pillikoor on täiel määral Virkhauside perekonna sünnitus, selle muusikaalsusest pakitseva ja muusikat armastava perekonna väline vorm, mille juure teised kuulusid, nagu mingi gravitatsiooni seaduse alusel. See ilmneb kas või juba sellest, et teatud aegadel on orkester koosnenud 50-protsendiliselt Virkhausidest. Kuigi see olukord hiljem muutus, siis suutis ometi orkestri auväärne juht D. O. Virkhaus säilitada kõik hääd traditsioonid ja neid edasigi arendada.

Väägvere pillikoor on vennastekoguduse liikumise tagajärg; tema algust tähistab päev, kui kohalik taluperemees Karel Perand ostis endale klarneti, millega hakkas koguduse palvetundidel laulu saatma. Sellele K. Perandi algatusele järgnesid peagi teised ja nii oli varsti koos väike orkestritaoline üksus, kuigi ainult puupuhkpillidest, milledele lisandus paar ventiilideta metsasarve. Selle orestri ülesanne oli nüüd samuti koguduse laulu saatmine ja nagu omaaja kohta arenenud muusikamees ja esimeste üldlaulupidude innukas tegelane Tartu-Maarja praost A. H. Villigerode kinnitab, teinud nad seda ka väga hästi.

Orkestri hoogsam arenemine algab ajast, kui vabanetakse vennaste koguduse palvetundide kitsatest ülesannetest. Orkestri ja tema juhi D. O. Virkhausi juures tuleb imetella seda kolossaalset idealismi, mis andis nii orkestrile kui ka tema juhile üleriigilise tähtsuse. Kui Väägvere pillikoor tuli juba ammu

enne esimest üldlaulupidu toime ülesannetega, mida leiab praegugi harva, siis tuleb jälle imetella, et nii tõsiste saavutustega tuldi toime toleaegetes oludes. Orkestrijuh D. O. Virkhaus polnud omal alal mingi süstemaatiliselt ettevalmistatud jõud, pigemini vastupidi: ta algas oma tegevust täieliku võhikuna, kuid kõrge intelligentsiga ja raugemata tahtega võideti tegeliku töö juures kõik ettetulevad raskused. Oma orkestriga arenes D. O. Virkhaus koos, kuni viimaks omas seisukoha, mis väljendus suures tasakaalukas autoriteetsuses pillikoorida juhtimisel. Ainukesed kohad, kus D. O. Virkhaus sai mõningaid näpunäiteid, oli Tartu ülikooli muusikadirektor Fr. Brenner, kelle juhatada oli ülilõpilastest koosnev sümfoniaorkester. Selle orkestri harjutuste jälgimine, mida talle võimaldati, andis D. O. Virkhausile võimaluse mõnevõrra süveneda orkestrijuhutamise ja teistesse tehnilistesse küsimustesse. Ka Fr. Fiedleri ja Eggerti näpunäiteid pani ta hoolega tähele ja nii arendas D. O. Virkhaus ennast esimeseks asjatundjaks omal ajal. Ajatuna suurest armastusest muusika vastu ja tiivustatuna saavutustest sai D. O. Virkhausi mängukoostis eskujuandev tegur mängukoorida asutamisel üldse ja D. O. Virkhaus ise omab õigusega eesti pillikoorida isa nimetuse, sest tema otsesel või kaudsel algatusel on tekkinud suurem osa eesti pillikoorida. On andmeid, mis väidavad, et isegi Hiiumäe pillikoor on D. O. Virkhausi asutatud.

Kui nimetatud pillikoor pühitseb nüüd oma sajandat sünnipäeva, siis märkigem siin veel järgmist huvitavat: saja aasta vältel on orkestri juhtimine läinud vanaisa/t poja poja kätte ja praeguse orkestri juht D. O. Virkhausi poeg Peeter Virkhaus on orkestrit juhatanud juba kolmkümmend aastat.

Kui Väägvere pillikoor ei oma praegu enam seda seisukohta, mis ta oli D. V. Virkhausi ajal, siis on see eriloomulik tee, kuid oma kodukoha muusikakultuuri arendamisel on ta tõsine tegur, teenides seega tunnustusväärset eesti muusikakultuuri üldse. Ma lõpetaksin auväärse K. Körberi sõnadega, kes lausus suure vaimustusega pärast hästiõnnestanud kontserti Tartu-Maarja kirikus 26. märtsil 1869. „järgmist: „Vägev on nende meeste mäng ja vägev nende soontes voolav veri.“

Kandku Väägvere pillikoor neid üllaid traditsioone edasi sajandite viisi tulevastele põlvetele. Kandku seda koori ka edaspidi see ühtekuuluvus ja distsipliin, mis on omane kõrge intelligentsiga organisatsioonidele.

Tehnik.

M. Suveste.

Evi oli suurepärasest tujus. Oli küll tänagi peremees pahandanud ta kauase pidul viibimise pärast, ent see ei tumestanud täna ta meeleolu. Peremehe pahandamine, nüüd — ega's see polnud seetõttu, et midagi kodus jäanuks ripakile või tegemata, teine tüdruk Hilda oli ju kodus. Ei, pigem oli see kadedusest või õigem veel armukadeduset, arvab Evi, kuna Karla — peremees — soovib temaga abielluda.

Ent Eevi, tema tunneb endas tungi „ülespoole“, ja tu meelsasti abielluks Karlaga, kes aus ja otsekohene noormees, ent siis peab ta end jäädavalt „matma“ siia tallu, ning see ei sobi ta unistustega. Ta on lugenud huvitavaid romaane, kus vaestest tütarlastest said krahvide ja hertsogite, miljonäride ja muude tähtsate meeste proud, ja ta unoleb nüüd isegi säärasest „õnnest“. See võib talle aga saabuda vaid siis, kui ta on veel vaba. Ning seetõttu ta ei külastagi kohalikke piduõhtuid — kus muide käib Karlagi, — vaid sõidab alevisse, kus on koos laiem seltskond ja peenemad kombad...

Eevi ümises tasa uut valssi, mida tantsis eilsel peol noormehega, kes oli noobel ning šikk, ja kordab ikka ja jälle seda nime, mida kuulis temalt: „Herbert Hurt — tehnik!“ Eevi ei tunne küll kuigi hästi neid kõrgeid ameteid, millega tegelevad sellised härrad, ent aimab siiski, et tehnik peab olema midagi kõrgemat, kõrgemat igatahes kui taluperemees, kui Kulmu Karla. Selle noormehe pärast oligi ta hilinenud esimesele rongile ning teisega saabudes kuulnud tagasihoidlikku märkust peremehelt: „Nii ei sobi Kulmu perenaisele.“ Kulmu perenaisele... Eevi naerab endamisi. Mis näo aga Karla siis teeb, kui tema siit ühel päeval jäädavalt lahkub? Sest Herbert — kui peen nimi! — lubas talle muretseta linna koha. Mõelda, linna, Eevi unistuste riiki! Ja täna lubas ta teda külastada...

„Eevi, sääl on keegi noormees, kes küsib sind!“ tuleb Hilda uudisega köögist.

„Mind! See on tema!.. Ütle, ma tulen kohe... ei, parem palu ta siia,“ seletab Eevi ärevalt. („Palu ta siia“ — nii oli sageli romaanes.)

Silmapilgu jooksul libiseb Eevi pilk kiiresti üle väikese, kõigiti korras toakese, kus nad Hildaga magavad ja oma jõudetunde peavad. Kõik peaks siin korras olema.

„Tere hommikust, ei lõunast, preili!“ tervitab külaline kummalise kummardusega, — nii teeb kana või part, kugistades ülearu suurt suutäit. „Hästi välja puhanud, mis?“ küsib siis, pakkudes Eevile oma kinnastatud kätt.

„Jah, tänan! Palun, võtke istet!“ osutab Eevi toolile, kui Hilda väljudes jäävad kahekesi. Ning külaline istubki, asetades oma kübara lauale, otse valge pitsliniku pääle, nagu oleks see just seks otstarbeks sääl. Eevi kohmetub.

„Võtate vahest mantli ära,“ taipab siis, sest külalise mantel on väljas tibavast vihmast märg — niisama märg kui see kübargi sääl linikul.

„Tänan, tänan!“ tõrjub aga noormees, „tuln ju ainult pilguks või paariks. Esimese rongiga pean jälle linna ruttama. Ametiasjad...“ lisab saladusliku ilmeaga, kuna endal pilk uurivalt toas ringi eksleb.

„Kudas meeldib teile minu kodu?“ küsitleb Eevi, nähes teise uurivat vaadet.

„Aga see polegi ju teie kodu,“ arvab noormees iseteadvat.

„Tõeliselt muidugi mitte, aga praegu siiski — ajutiselt.“

„Jaa,“ venitab nüüd noormees üleolevalt. „Talukohas ju säärane vahest kõlbab, aga tõelisest mugavusest — veel mitte märki. Te peaksite kord Tallinnas restoranide kabinette nägema: puha nahk ja polster; vaat', kus on mugav ja moodne, kohe viimane sõna...“

„Imelik,“ mõtleb Eevi, „võrrelda elutuba restorani kabinetiga.“ See poleks nagu tema arvates sobiv, ent valjult küsib:

„Teie külastate neid kohti küll sageli?“

„Ah kabinette? Oijah, äriasjus ja ametialal tuleb ju ette. Ja siis...“ Noormehe seletuse katkestab koputus uksele.

„Sisse!“ hüüab pooleldi pahaselt Eevi.

„Vabandage,“ pistab peremehe vend Endel pää ukse vahelt sisse, „ma sooviksin teise aida võtit. Tervis!“ noogutab siis võõra noormehe poole.

„Olge hääd,“ annab Eevi võtme ja siis kahtlevalt: „Vahest tutvute? Här..“

„Herbert Hurt!“ raporteerib külaline, püsti hüpates, nagu oleks teda nõelaga torgatud.

„Pole vaja,“ tõrjub Endel naeratades, „tunneme niigi teineteist,“ ja suleb enda järel toakse.

Eevi vaatab küsivalt külalisele: „Teie tunnete Endelit?“ küsib.

„Võib-olla,“ kehitab see kohmetult õlgu, „vahest olen kuskil näinud,“ ja siis järsku käeaurile vaadates: „Mu rong — olin selle hoopis unustanud, nüüd pean aga ruttama.“ Ja haaranud lauvalt kübara ning põrandalt portfelli, pakub ta Eevile endiselt kinnastatud kätt: „Hääd tervist!“

„Kas nägemiseni?“ usaldab Eevi küsida.

„Kuidas nii?“ kohmetab noormees.

„Lubasite ju eile mullegi midagi linnast soovitada, teenistuskoha...“

„Muidugi, muidugi,“ katkestab nüüd teda noormees. „Seda ma teen, teen nimelt. Teie nüüd siin, patuasi kohe, et nii hallitate, kuna linnas ootab elu. Peaksite vaid korraks linna nägema, eriti öösel. Ainult tulede-meri — ma ütlen, ja rahvast — õhtuti tänavail murdu... ümberringi aga aina kirev reklaam: astu kinosse; kohvikusse, kõrtsi — ükskõik. Kindlasti meeldib teil linnas, ma usun. Nüüd aga — hüvasti!“ Ta on kübara kõ-

neldes pähe pannud ja kergitab seda nüüd. tehes kummarduse.

„Hüvasti, hüvasti!“ kordab Eevi, „ja hääd reisi!“

„Aitäh!“...

Kui aga külaline on läinud, seisatab Eevi kaunis segaste tunnetega akna all, kust teda veel viimati nägi. Tehnik — härra, eile oli ta siiski nooblim kui täna.

„Kas toobitinutaja juba ära läks?“ küsib Endel, võtit tagasi tuues. Ta on kaunis teravate sõnade ja nõokaja iseloomuga, see Endel. Eevi ei kannata teda hästi.

„Mis toobitinutaja?“ küsib ta pahaselt.

„Noh see hurt või hagijas,“ lööbib Endel, „meil ka mõnel kopsikul augud põhjas, mõtlesin, et tinutab kinni, küllap tal olid kolbe ja saltser mapiga kaasas.“

„Ma ei saa aru,“ vastab Eevi kõrgendatud toonil, „härra Hurt on tehnik, mis toobitinutajast te räägite.“

„Ah tehnik? Hah-hah-hah,“ naerab Endel, „toobitehnik muidugi. Minge kord linna juut ltske juure, siis näete teiegi ta suurepärasest tehnikast — toopide tinutamisel. Ju ta selle kolme aastaga selgeks sai.“

„Kolme aastaga?“...

„Nojah, kolme aasta eest ta Metsakülast alles linna läks, enne oli Paemäe Peetril sulaseks,“ ütleb Endel väljudes.

Eevi jääb seisma soolasambana, kramplikult tõmbuvad ta käed rusikaisse. Siis säärane „tehnik“ oli see mees, siis säärane oli tema õnn, see uneldav maailm... pettus... vale...

Ei, parem juba olla Kulmu perenaine!

„Nüüd ma vanaks
jäänd ja mäles-
tusist elan...“

Sale joon.

Veste.

Kuusna Malle blondpääkese kõrgematest kiharatest maapinnani oli 163 sm. Päriskorralik kasv tütarlapse pikkuseks. Nimelt sellele, kes ei kavatsenud kehaliku vägevusega valitseda oma tulevase teise poole üle. Seda Mall ei tahtnud. Ega ta muidu oleks hirmunud pilguga vaadanud kaalule, mille ühe poole pääl oli tema ja teise poole pääl summa 60 kilo. Poekaal näitas isegi 52 ja veski oma 63,5 kilo, kuid need kaalud olid kindlasti kuidagi rikutud. Mall teadis naaber-vallas kaalu olevat, mis oli rahul 59 kiloga, ja see oli muidugi ainus korralik riist kihelkonnas.

Malle arvates oli loodus teda karistanud üle aruse kümne kiloga ja see tegi talle alati muret. Ei tea, kust ta oli lugenud naise pikkuse ja kehakaalu vahetust ja see artikkel oli Malle päris ära ehmatanud. Tütarlaps võttis endale pähe, et ta on tüse ja paks ja et miks ta peaks ennast vaevama selle üle aruse koorma kaasasvedamisega ning otsustas asuda nälgimisele. See ei olnud kerge samm, sest Malle lemmikroad olid ikka olnud vägev rasvane supp ja värsked sealihad, kuid nüüd tuli neist loobuda.

Emal jälgis Malle järsku isukadumist murliku pilguga. Alguks ta arvas, et ehk on rasva supi sees vähe ja lisas hää annuse veel juure, kuid kui nüüd Mall söögilauast päris eemale hoidis, oli ema kindel, et tüdruk põeb rasket haigust. Mall oleks ju võinud ka ema asjasse pühendada, kuid memme oli keha poolest tublimaid perenaisi koduvallas ja kindlasti ta poleks mõistnud tütre muret. Malle kehakaal aga vaatamata ennastohverdavale nälgimisele rohkem kasvab kui kahaneb.

Ühel päeval tuli Mallele kiri. Mitte just kiri, vaid päris harilik lahtine kutse, milles teda paluti ilmuda koolimajja võimlemisharjutustele, kus algavad ettevalmistused Eesti Mängude vastu. Mall luges kutse läbi ja lõi endale labakäega hoobikese otsmikule: kuidas ta varem sellele ei tulnud?! Iga laps ju teab, et kehaharjutused on pa-

rim rohi tuseduse vastu. Kuid samas tekkis tas kahtlus. Kas see kutse pole mitte peenike pilge tema kehakaalu kohta. Järgmisel hommikul aga, kui ta kuulis, et ka kõhnuke Värava Elli oli samasuguse kutse saanud, otsustas ta õhtul koolimajja minna.

Neidusid oli kokku tulnud paarikümne ümber ja väikese sissejuhatava kõnekese järele algasid harjutused. Mall hüples kui lapsuke ja väänles kui vanakuri ise, ikka nii nagu õpetati ja talle ilmusid higipisarad otsmikule, mis särasid pärlidena gaasilambi valgusel. Kahe tunni pärast oli kõigil tunne, nagu oleksid nad hakkliha-masinast läbi käinud. Ellil polnud suurt vigagi, kuid Mall oli kui tapetud.

Kaks tundi kestnud tubli kehalise töö tagajärjed ei lasknud endid kaua oodata. Juba koduteel tundis Mall võitmatut nälga ja koju jõudnud, hiilis ta sahvrisse ja hävitas tubli töömehe-portsjoni paremaid palu. Hulk aega kolistas ta kõõgis pannide ja padadega enne kui magama heitis. Nüüd ärkas ta nagu uimastusest. Mis oli ta teinud? Kõik ta mitmenädalaline nälgimine oli kui maha visatud, kuid teha polnud enam midagi. Ja pääsi oli see, et Mall tundis ennast päris hästi pärast niisugust tublit köhutäit.

Hommikul ärkas Mall alles ema hääle päälle, mis kuuldi koera ja kassiga sõitlevat, kes olevat öösel sahvris kõik paremad palad kuskile ära vedanud, sest ega pisike loom ikka niipalju korraga ära süüa jõudvat. Vana tubli Musti võttis perenaiselt üsna segase ilmega paar vopsu vastu, kuid kass lippas ahju päälle. Musti juurdles mitu päev oma koeraajudega, mis eest need vopsud olid tulnud, kuid selgusele ta ei jõudnudki.

Järgmine kord harjutuselt tulles oli Mall näljasem kui kunagi varem ja vana Musti sai hommikul jällegi kibeda sõimuvalangu osaliseks, kuid ta ei liigutanud sabaotsagi. Ei olnud tema arvates enam asjad korras selles peres. Peab vist jalad selga võtma

Kari esimest päeva väljas.

ja sinna minema, kus iga nahatäie saaks korralikult ära teenida.

Pühapäeval kohtas Mall kiriku juures Mardiga. Eks Mardi pärast see nälgimine ette võetigi ja palju muidki ettevõtmisi oli seoses selle suure valgepäise noorperemehega. Tal oli häbi poisi ees, et tal ikka veel need ülearused kümme kilb kaasas olid. Mall tundis ennast süüdlasena, et ta Mardile isegi seda väikest ohvrit ei suutnud tuua, et isegi tema pärast ei suutnud loobuda ta oma hääst isust. Seda kõike mõtles Mall, kui Mart pikal sammul tema poole tuli, et teretada tütarlast ja sõnake juttugi ajada. Kuid Mall ei uskunud omi kõrvu, kui poiss rõõmsalt tervitas ja sõnas:

„Nii, Mall! Ikka priske ja tubli nagu alati!“ Sõna tuli siit ja teine säält, kui noored koos kodu poole ruttasid; lahkudes küsis see noorperemees:

„Kas tead Mall, mida ma teel mõtlesin?“

Ja siis langesid needsinased sõnad, mis Mallel täninigi tähttähelt meeles on.

„Kas tead, Mall,“ ütles poiss, „ma mõtlesin, et sinusugune tugev ja tubli tüdruk kõlbaks kas või tänapäev Suureõuele pere-naiseks tuua.“

„Aga kus sa siis Värava Elli jätab,“ nipi-

sas Mall, sest ta ei osanud midagi paremat ütelda.

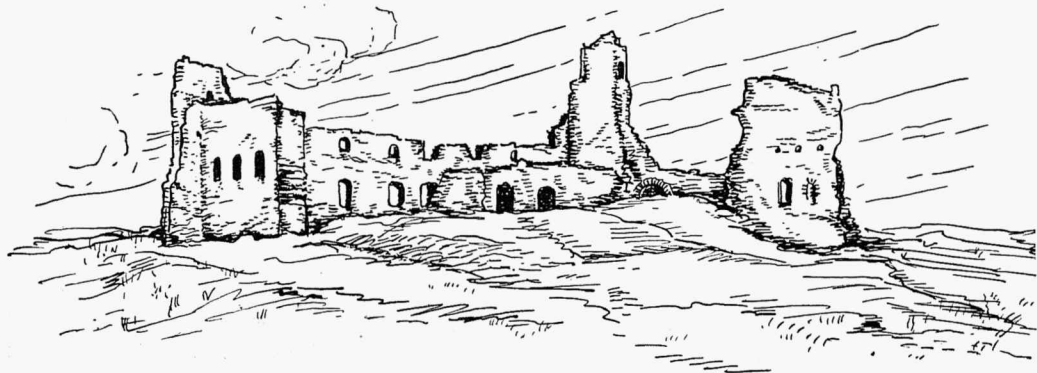
„Aiateibaid mul praegu juhtub kodus olema, kui vaja — eks metsast saa jälle,“ vastas poiss imelikul viisil.

Õhtul löi ema kaht kätt kokku, kui Mall suurima isuga hävitas tublit õhtueinet, ning istus kõksti pingile, kui Malle küsis, et millal isa kavatses siga tapma hakata. Siitpääle teadis ka Musti alati, kuidas ta oma vopsud oli teeninud.

Kes ütles...

*Kes ütles päikesele: sätenda,
sa kõikide valguste valgus;
Kes ütles mullale: elavaks saa,
nüüd elu ja õitsengu algus;
kes ütles roosile: õitse nüüd, —
kesk kevadist hommikut puhke
ja kelle loodud on linnuhüüd
nii õilis ja ülev ja uhke, —
seesama meil südames süüdanud ka
kõik nooruse tulised lõkkes, —
mis käsevad õitsta ja elada
ja murda kõik mured ja tõkkes.*

Harald Luislepp.

E. Veebo.

Võidupühaks.

T e g e l a s e d: Piiga; Mees tõrvikuga; kõnekoor.

Et käesolev idee ja sündmustik on mõeldud ettekandeks võidupüha pidustustele vabas looduses, siis lavaliste efektide taotlemine ei peaks valmistama raskusi ühelegi organisatsioonile. Piisab väikesest kaskedega piiratud legendikust, kus dekoratsiooni täiendamiseks asub esiplaanil vasakul suur raudkivi või känd. Lava keskele on ehitatud kivikildudest tulease, kus hiljem süüdatakse võidutuli.

Lava palistav kaasik peab olema küllaldaselt tihed, et see suudaks varjata lava taga asuvaid tegelasi. Vasakule ja paremale esiplaanile jäetagu kitsas avaus tegelasile läbikäiguks.

Kuna käesoleva ettekande lõpp on küllalt selge ja konkreetne, siis eesriie ei olegi väga oluline.

Värviefektide taotlemiseks oleks soovitatav rahvarõivas kõigile tegelasile. Ka meestele, sest lihtne valge särk, villased sokid tõmmatud kodukootud pükstele ja kirev eesti vöö jätvavad küllaldaselt värvirikka ja meeldiva mulje.

Esialgu on lava tühi; kaugusest kostab kurblik ja haletsev viis: „K u s o n, k u s o n k u r v a k o d u“. Selle vaibudes jookseb lavale

PIIGA: (juuksed lahti, silmis hirm ja meeleheide. Kiires rutus on pääsenud valla vööpaelad, mis takerdunud põgeneja jalgade ümber takistavad tema liikumist. Väsimusest ja kannatustest nõrkenuna langeb ta higist leemendavat laupa pühkides kummuli kivile.)

KOOR: (lava taga, kirglikult ja metsikult)

*Sind tahan,
Su õrnusi ihaldan!*
(ähvardavalt)

Su järele kõikjal ma otsima saan.
(Põlglikult ja üleolevalt)

*Ei kohuta mind see mannetu parv,
kel isanda soovil muutub nahk ja karv.*
(tempo tõuseb)

Sind tahan!
(metsiku sosinaga)

Su järele ihaldan...

PIIGA: (sirutab käed taeva poole, hääles on valu ja meeleheide)

Mind kaitske!
(poolsosinal)

Mu isade vägevad vaimud.
(valuliselt karjatades)

*Nüüd mõistan,
miks hiilisid siia need kaimud.*
(Kurva ironiaga)

Me naissoo aule nad sülgasid.
(Meeleheitlikult)

Kõik süütu ning puhta hülgasid.
(End kivilt üles ajades)

*Ei möödu päeva!
Ei veere kuud!
Kui keegi ei kaebaks —
poleks kuulda muud,
(läbi pisarate)*

et jällegi rüvetet esimene öö!
(Needes)

Kõik see on neetud rõhujate töö.

(Istub kivile, unistades)

Nii puhas, nii süütu
oli eesti naine.

Ja mõttelt siiras
ning loomult kaine.

(Sisemise uhkusega)

Sa aus ning kaunistas hiilguses
seisid säravi silmi oma rahva ees.

(tõuseb kivilt, käsi rinnale surudes, publi-
kule)

Kas hommikul vara
või õhtul hilja,
sa pühkisid tare
või lõikasid vilja

(pisaraid tagasi tõrjudes)

siis alati helises laul sul suus.

Ei olnud veel haava lõõnd südametuse.

(peale hetkelist tumma pausi laskub ta kivi
kõrvale murule, ristitatud kätega toetades
kivile; toon on kõlatu ja kurb)

Nüüd nagu kõle surnuaed
on iga hing ja süda.

Me silmilt nagu langes kae,
kui ilmnes teiste häda.

(Vallutatud järsust nutuhoost langeb ta ki-
vile kummuli, puurides sõrmedega raudkõva
pinda. Kaugusest kostab viis: „Mu isa-
maa on minu arm“... Laulu kestel lii-
gub lavale kõnekoor, vaikselt, noruspäil)

KOOR: (aeglaselt pääd tõstes, käega õsuta-
des maaslamajale)

Nii, nagu lamab see naine te ees,
hingese valu ja meeletust südames,
kord Eestimaa alandust tunda sai —
mis meeletu vägivald lääne poolt tõi.

I NAINE: (salapärase õhinaga)

Mul kulupää vanaisa juttu sest tegi,
mis valu ta tundnud,
mis õudust ta nägi,
kui laastas me kodumaad kullide parv.

KOOR: (aeglaselt, kerge paatosega)

Kõik hinged kattusid tundetu jääga,
kui vägevam võim oma julgunud väega
püüdis rahvale pookida alandust.

(ohates)

Kadus tuleviku lootus ja unistus.

I NAINE:

Tundus nagu unistus muinasmaast,
kui vanaisa pajatas iidsest a'st,
mil kingust kord oruni helises laul;

koit taevast kaunistas hommikul
ja õhtul hämarik süütas tuld.

(Paus)

Ta loidust sai õhutust Eestimaa muld.

(Paus)

I MEES: (läbi hammaste surudes)

See oli kui needus!

I NAINE: (samuti)

See oli kui häbi.

KOOR: (mõtet alla kriipsutades)

Nagu oda oleks tõugatud südamest läbi,
kui vihises piits ning küürutas ori.

(Väikene paus)

Kogu rahvas oli hirmul nagu ekslemas kari.

(vaikse ohkega langetavad kõik pääd, välja
arvatud I MEES.)

I MEES: (raskelt)

Ma a —

vaba ning jõukas, sai ahelad.

I NAINE: (kurtes)

Ei armu,

I MEES:

ei halastust tundnud nad.

Ning rahvas, kes elanud vabana,
pidi väsimuse higi sees orjama.

KOOR: (pääd tõstes)

Ei päikesepaistet,
ei puhkuse päeva.

Ei ühtegi kaitset,
vaid — vaeva ja vaeva.

(Paus)

Kurvad olid sajandid Eesti salus.

I MEES: (viha ja kurbusega)

Sai orjaks peremees endises talus,
kus vabana kord oli tundnud end.

KOOR:

Näis,

nagu oleks lõõnud viimne tund.

I NAINE: (äreva sosinaga)

Aga siiski!

II NAINE: (samasuguse ärevusega, kuid pi-
sut valjemalt)

Salajas leegitses vaenumõte:

I MEES: (ähvardades)

Kord tuleb aeg,

I NAINE: (samuti)

ja maksame kätte
kõik vaeva, viletsuse, häda!

I MEES: (kindla iseteadvusega)
Me rahva vaim ei ole mäda!
KOOR: (kerge paatosega)
*Läbi rabade roiskunud roostevee,
üle verega väetatud vaevatee
süttus hingest hingesse võiduloit,
(sisemise jõuga)
mis õhutas rahvast kui verevam koit.*

I NAINE: (teisi õhutades)
Kauaks talume needust!?

II NAINE: (õhutusest haavatud)
Me nõuame s e a d u s t!
I MEES: (välja paisates kõikide südameil
pakitsevat ohet)

Ei talu ma kurjust
II MEES: (kinnituseks eelmisele)
ega alandavat orjust.

I NAINE: (kurvalt halades)
*Ei laste häda
me suuda kanda!*

I MEES: (sügava ohkega)
*Nii hukkub malev,
mis kange Kalev
on ise vägevaks kasvatand.*

(Paus)

KOOR:

*Kõik kaebed ning ohked ühises jõus
said tugevust vaenlase
h ä v i t u s n õ u s.*

(õrnalt)

*Kõik vermed ning valu ühtlaselt
said kosutust pehmelt hommikutuulelt.*

I NAINE:

Ja kohises laas:

KOOR: (tugeva kohinana)

Sa vabaks saad!

II NAINE:

Ning sahisest niit:

KOOR: (taltsutamata hõiskega)

Pea lahkute siit!

I MEES: (kindlusega)

*See maa on loodud, et vabana
saaks taeva-võlvi all elama
ta rahvas*

(tempo tõuseb)

ta loodus,

(tempokamalt)

ta tulevik!

KOOR: (vaikselt)

*See oli hirmus silmapilk,
mil roostetand ahelad kättiki jalga*

I MEES: (läbi hammaste surudes)

ja reeturid hüüdsid:

KOOR:

Kõik maha salga!

(Paus)

Ka Jumal ei osanud aidata!

I NAINE:

*Kuid enne manalasse sõitu
mul lausus vanataat:*

KOOR: (kindlalt ja väärrikalt)

*Pea pühitsete kuulsat võitu —
on vabad kõik te raad!*

(Manitsedes)

*Laps, tänu lausu Jumalale,
et hiljem sündind oled.*

(Kahetsevalt)

*Ma armidega mulla all,
kui loitvad priiustuled.*

(Paus)

KOOR: (kergelt ja rõõmsalt)

*Ning enne veel kui aastasada
sai veerend üle uue läve;
me rahvas tallas v õ i d u r a d a —
läks täide ammu aegne kava:*

MEES TÕRVIKUGA: (näol kindlus ja võidu-
rõõm, tuleb eesplaani paremalt, käes lee-
gitsev tõrvik)

Üles

rõhutud rahvas end aja!

Lehvimas lipud!

(Tõrvikuga osutades kaugusse)

*Kullases valguses mägede tipud,
helgivad üle piiri ja raja.*

(Maaslamavale naisele)

Kuuled, kuis vuhiseb vabadustund?

KOOR: (tuulehoona)

Kaugel lennus on kullide parv!

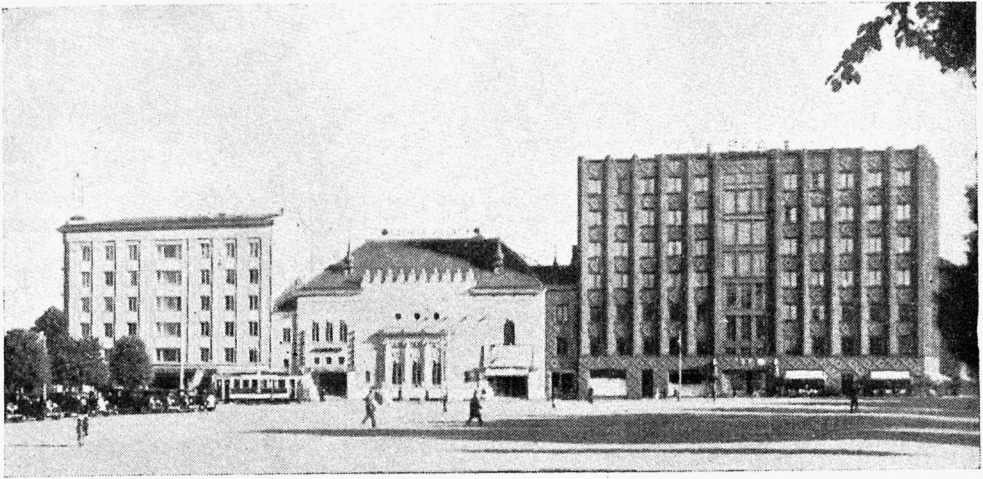
MEES TÕRVIKUGA:

Kuuled, kuis hõiskab me rahva huul:

KOOR: (hõisates)

Vägevalt kajagu võitlusesarv!

PIIGA: (tõstab pää imestunult ja umbuskli-
kult)

Vabadusväljak Tallinnas.

On's tõsi, mis pajatab, mees, sinu keel?

MEES TÕRVIKUGA: (etteheitvalt)

*Kas kahtlust võib tunda su mõte
ja meel,
kui kaasik on lehis
ja haljendab aas;
kui sõdur on vahis,
kes lunastand maa!*

PIIGA: (on kuulunud avasilmi ja tummalt
rõõmusõnumeid)

*Mul tundub,
kui oleks kõik sündinud ammu.*

MEES TÕRVIKUGA: (naeratades)

Ja katnud on kulu me vaenlase sammud.

PIIGA: (tõustes, käsi rinnale surudes)

*Nagu kergem oleks süda,
täis rõõmu hing!*

MEES TÕRVIKUGA:

*Pea'd tundmagi seda,
(käega viibates)
sest prii on su kink
(paneb käed ümber piiga piha)*

*ja prii on me rahvas,
kes kannatand vahvast,*

MÕLEMAD:

*Kuni korraga süüdati —
v a b a d u s l e e k.*

(Mõlemad taanduvad kõnekoori keskele, kus
asub kividest ehitatud tuhaase)

MEES TÕRVIKUGA: (vaimustusega ja hoog-
salt)

Pää püsti!

*Kalevite sugu,
ja hoidku rada sinu samm.
On ajamerre kadund lugu,
(tasemini)*

kus nõrkes jõud ja taandus ramm!

KOOR: (õrna kajana)

*Meil pole vaja häbi tunda,
et pilved katsid vaba pinda,
(uhkusega, jõuliselt)*

*sest uhke olla võib see maa,
(pühalikult)*

kel kangelasi leinata.

I NAINE:

Jäänd palju teha eesti naisel.

NAISKOOR:

Tööd külluses on jõukal, vaesel.

I MEES:

Ning kadugu kõik hädaaegne.

KOOR:

*Maad kaunistagu mõte —
m o o d n e!*

MEES TÕRVIKUGA: (käsivarsi näidates)

*Me meeste kätes teras pingul
(tõstab tõrviku)*

*ja võidutuli loidab kingul,
kui ilmub vaenuväljalt kari.*

KOOR:

*See kaob, kui päevakartev vari.
(Väike paus)*

*Kaunis
maakodu.*

*Ei iial kavalusega
meid suuda keegi ahelda!*

MEES TÖRVIKUGA: (heidab tõrviku tuha-
asele, kust samas tõuseb leek)

*Se'st eesti rahvas võta loitu
ja oma vabadusekoitu
pea aardeks suures varasalves.
Tast ära loobu, elus, surres.*

KOOR:

*Kord aastas põleb võidutuli.
Siis meenub aeg, kus orjapõli
ja häbematus rõhus rinda.*

(Väike paus)

*Mis sest, et maksti verehinda,
kui võitles pojapoeg ja taat...
(pikaldaselt ja rõhuga)*

nii kadus viimne vaenupaat.

MEES TÖRVIKUGA:

Ja rahvas hõiskas joovastuses:

KOOR:

*Ei iial enam võõrast võimu,
vaid hoidkem ühte, ugri hõimud!*

(Uhkelt)

*Te sündind ilma vabana!
Nii peate kord ka surema.*

(Mees tõrvikuga ulatab käe teisel pool tule-
aset seisvale piigale ja tõmbab viimase esi-
plaanile keskele.)

MEES TÖRVIKUGA:

*Ja vabariigi kindel alus
on igas külas, igas talus
töös ausas,
truudus armastuses
(paneb käed ümber piiga piha).*

KOOR:

*Käed sirutagem teretuses,
(kõik võtavad kinni üksteise kätest)*

*et eesti veli vellega
saab ainult rahu elama.*

PIIGA: (sööstub tempokalt vasakule)

*Hei! Pillimehed, leelutajad!
(samuti paremale)*

*Hei! Laulurahvas kaasitajad!
(viibates)*

*Meil laske hoogne lugu lahti —
ei vaatamiseks pole mahti;
nüüd keerutagem uljas tantsus.*

(Vasakult ja paremalt tuleb lavale pillimehē
ning lauljaid ja mõne sissejuhatava takti jä-
rele läheb lahti hoogne tuljak. Siin jääb kor-
raldajate endi toimetada, kas tantsijad piirdu-
vad ainult lavalise pinnaga või kasutavad ka
ruumi lava ees. Loomulikult, see oleneb tant-
sijate hulgast ja olukorrast, kuid mulje jääks
viimasel juhul kindlasti efektsam ja mõjukam.)

*Muruplats
pärast
suuremat
pidulikku
aktust.*

Ärge rüvetage loodust.

Püüdke olla tähelepanelikud ühisesinemispaikadel liikudes ja sääält lahkudes. Tavaliselt sünnivad kogunemised kas õppelaagriteks, noortepäevadeks, aktusteks, rahvuspäevadeks, näitusteks jne. Need ja suur osa teisi pidustusi jäetakse kevadeks ja suveks — kaunimale ajale, millal ihu külluses. Kogumiskohtadena on siis ette nähtud suuremad keskused, nagu koolimajade õued ja aiad. Suuremad talud, vanad linnused, endised mõisapargid, mis samuti koolide valduses. Neis leidub suuri avaraid platse piiratud põliste puudega nagu rohelise müüriaga. Need loodusetemplid on kaunimad. Lehvib rahvuslipp, suuremate sündmuste puhul isegi terve rida sini-must-valget lippe. Vaba rahvas on peremees omal põllul, omas tares, omas ettevõttes. Vaba rahvas ei pruugiks lasta end ka väga palju käskida ega keelata, vaid tema püüab ise end valitseda ja eelkõige end ise kasvatada. Kasvatatud rahvas, kui ta koguneb suure massina, ei unusta end kunagi ega toimi põlastusttekitavalt. Ta ei unusta kunagi kohusetunnet, mõeldes, et hulgana midagi halvasti toimides pole üksikisikul vastutust. Süües võileibu, maiustusi ja suitsetades ei pilluta pabereid, suitsuotsi, ega muid jätteid maha. Kuhu see ülearune panna? On selleks prügikaste olemas?

Kindlasti tuleks kastid suurtel kogunemistel üles panna, nagu on seda linnades, käidavamatel kohtadel, aga kuhu ka igakord ei viitsita juure astuda, vaid nägematult poetatatakse midagi maha. Ka vastavad plakatid peaksid juures olema. Kusil pargis olid isegi luulevormis värsid, mis küll nalja tegid, aga tähelepanu väga hästi äratasid ja see oliigi ju pääsiht. Juhul, kui pole prügikaste, tuleks ka nii lahkuda, nagu poleks säältõlde suurt rahvakogumist olnud. Jälgi jät-

mata tuleks lahkuda igast paigast — väljasõitudelt, metsast, juhuslikult teeveerele istunud. Võtkem teadmiseks, kui oli koht võileibade kaasavõtmiseks summadani nurgas, maiustustel taskus või ridiküllis, siis leitakse samas paik ka paberitele, apelsinikoortele, suitsukarpidele, tikuotsadele. Sattudes prügi kasti või pliidi lähedusse, võidakse jällegi vabaneda edasoovitavast. See peaks kasvama luusse-lihasse, saama harjumuseks, sest ainult teadmisest on liiga vähe.

Hakkame päälle kodunt. Koolis ei lubata midagi maha visata, kuid kodu harjumustega on teinud põhjapaneva töö; noored lahkuvad aastate järele koolist ja ikka pilluvad jätteid maha. Kasvatame kodus endid ise ja oma nooremaid õdesid-vendi; ärgem lubagem ka säält endile midagi põrandale ja murule visata, alates pliidi juures kooritava sibula koortega, paberiga jne.

Paberossiotsade pildumine on väga tavaline ja see polegi igal pool keelatud. Küll on see iseendast rumal ja ebakultuuriline komme.

Vaadeldes suurtel kogunemistel muruplatsi ja raudtee jaamaesiseid, tundub, et inimene nagu polekski suur inimene. See on nii iseendastmõistetav, et suurima rahuga võidakse pilduda suitsuotsi teise läve ette, kui ollakse sinna jutlema või istuma jäänud, kuigi nähakse, et ümbrus on piinlikult puhas. Hiljem peab neid säält nagunii keegi korjama. Tavaliselt peab perenaine või peretiitar need noppima oma näppudega suurima vastikustundega. Või on teise elamuümbruse reostamine õigustatud sellepärast, et suitsetajal ei käida kannul tuhatoošiga?

Lõpuks, võtkem igaüks end ise käsile, pangem üles prügikaste. Viimasega kergendame üksikisiku kohustuste hulka.

H. Paglant.

Praktilisi aiatööriistu.

Iga töö läbiviimiseks on tarvis vastavaid tööriistu ja mida praktilisemad ja otstarbekohasemad on tööriistad, seda viljakam ning vähem aeganõudev on töö.

Põllumees on põllul aastate jooksul vahtanud oma lihtsad sahad, äkked jne. moodstate kultivaatorite, randaalide ja masinatega. Aianduses on aga kahjuks see uuendus visam maad võtma.

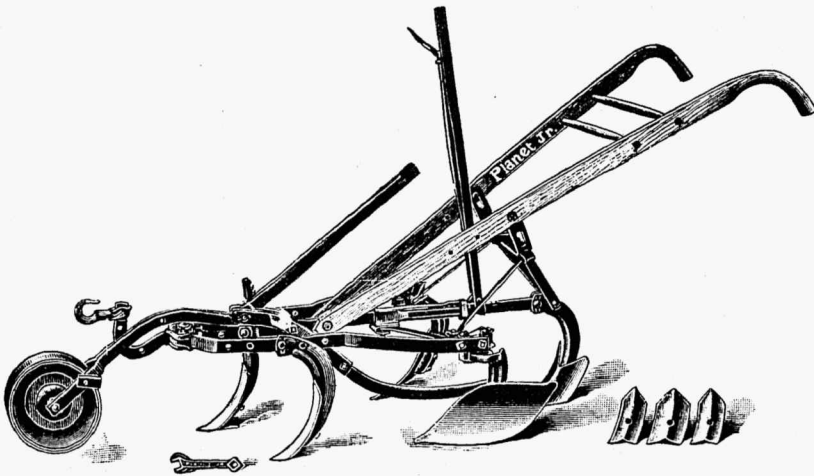
Põllumees läheb vastu tänavusele umbrohuhävitamise hoogtöö-aastale loosungiga: puhas põld — vägev vili — tugev talu.

Aiandussõbrad-maanoored, võtke teie oma loosungiks: puhas aed — kaunis kodu.

Seda loosungit täita ainult „kümne küünega“ on raske, siin peab appi võtma vastava abinõud, et töö oleks kergem ja tagajärjed tõhusamad.

„Planeet Junior“ nr. 8 on varustatud sügavuse ja laiuse tellimise seadeldisega, mistõttu on võimalik harida 20—65 sm laiusi reavaheksid 1—20 sm sügavuselt. Terade ja sahkade mitmesugusesse asetusviisi seadmise tõttu saab töötada nii vagudel kui tasasel maal, samuti on võimalik mullata väljast sisse- ja seest väljapoole.

„Planeet Junior“ käsikultivaatoritest väärks märkimist Pl. Jun. nr. 119, mis oma kerge ja lihtsa ehitusviisi ning mõõduka hinna tõttu (Kr. 16—17) võiks arvesse tulla väiksemas majapidamises. Pl. Jun. nr. 119 laseb end kasutada väga mitmesugusteks otstarveteks, alates külvivao vedamisega ja lõpetades aiateede puhastamisega. Isiklike kogemuste põhjal julgen „Planeet Junior“ nr. 119 soovitada kõigile, kes vähegi aiandusega ja juurvilja kasvatamisega tegelevad.

Hobusega veetav
kultivaator
Planeet Junior nr. 8

Tähtsamateks umbrohuhävitamise riistadeks aias ja juurviljapõllul on Pl. Jun. hobusega veetavad kultivaatorid, millistest täielikum ja meile oludekohasem on „Planeet Junior“ nr. 8.

„Planeet Junior“ nr. 8 normaalvarustuse hulka kuuluvad järgmised osad: 4 kultivaatori tera 7,5 sm laiad, 1 kultiv. tera 10 sm lai, 1 kultiv. tera 16 sm lai, 1 paar kombinieritavaid muldamissahku.

Päälle mainitud osade võib juure monteerida veel kuni 20 eriosa mitmesuguste tööülesannete täitmiseks.

„Planeet Junior“ nr. 8 raam on valmistatud pressitud terasest ning töötavad osad karastatud soomusterasest, mis tagab häävastupidavuse.

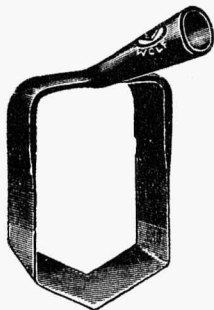
„Planeet Junior“ nr. 119 asendab suurema osa meil tarvitusel olevaid vähemaid aiatööriistu — nagu välkkõbla, piikohendaja, vaovedaja, teeräua jne.

Vähematest aiatööriistadest on kodutalus vajalikud järgmised:

Taani kõblas (Zeicha kõblas) on vana tuntud juurviljaharvendamise ja umbrohuhävitamise riist. Meil tarvitusel olevad taani kõplad on peaaegu kõik valmistatud kodumaal, mistõttu see esineb ka väga mitmesuguse kujulisena. Kõige õigematiübiline on J. Kaarma valmistatud taani kõblas, mis on täpne koopia orig. Taani-Zeicha kõplast. (Taani kõplast vaata lähemalt „Tõusev Noorus“ nr. 6 — 1938. a. lk. 144.)

Piikohendajad (käsikultivaatorid) 3- ja

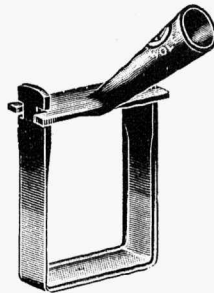

Välkkõblas „Wolf“.

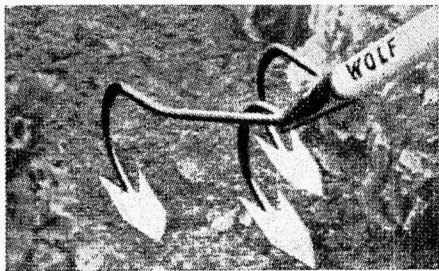

Sirgeteraline välkkõblas.

„Pikker“ kõblas.

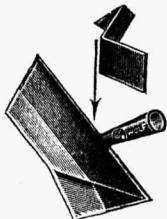
5-piised. Need tööriistad ei tohiks puududa üheski koduaias, sest neid saab kasutada väga mitmesugusteks otstarveteks (rea vaheltharimiseks, viljapuude ja marjapõõsaste tüve ümbruse kohendamiseks jne.)

Piikohendaja.

Paremateks tüüpideks on meil müügil olevatest „Wolf“ ja „Helios“ piikohendajad (hind: 3-piised Kr.1—2.50; 5-piised kr. 4—5).

Välkkõblas on odavam ja praktilisem kui kõik eelmised, sest oma kerge ja väikese kogu tõttu võimaldab välkkõblas töötamilt ka sääli, kus teistega see võimata. Suuremaks paremuseks on välkkõpla juures aga see, et töötades võime käia kõpla ees, ilma kohendatud ja umbrohust puhastatud mulda talle-

Teeraud äärelõikaja.

mata. Samuti on välkkõplaga töö väga kerge, sest kõplatamine ei toimu raiudes, nagu lihtkõplaga, vaid pikkade jõuliste tõmmetega, (lastes kõpla tera joosta $\frac{1}{2}$ —1 sm mullapinna all).

Välkkõplad on meil müügil 6—14-sm laiused (hind Kr. 0.50—2.20). Paremad ja vas-

tupidavamad on „Wolf“ originaal- ja „Polli Kaarma“ välkkõplad.

Ohakapuuriid. Ohakaid ei saa hävitada lihtsa päälmaa osa äralõikamisega, vaid ohaka juur tuleb tervelt maa seest välja võtta. „Wolf“ on valmistatud selleks patent-tööriista, nn. ohakapuuri, mida võib täiesti õnnestunuks lugeda. Töö ohakapuuriiga toimub järgmiselt: puur vajutatakse ohakajuure kõrvalt otse maa sisse, pööratakse $\frac{3}{4}$ ringi paremale ning tõmmatakse jõulise tõmbega koos ohakaga välja. Ohakapuuriid hind on Kr. 1.20—1.70.

Ohakapuur.

Mitte üksi kultuurtaimede peenrad ja vaod ei vaja umbrohust puhastamist, vaid ka aiateed on harilikeks umbrohupesadeks, mis nõuavad samuti korrashoidu. Teede puhastamise abinõusid on meil müügil väga mitmesuguseid. Soovitada võiks neist aga ainult 3 tüüpi:

1) harilik sirgeteraline (18—24 sm) teeraud, hind Kr. 0.70—1.40;

2) „Wolf“ kahtepidi töötav pikkerkõblas, hind Kr. 1.40;

3) „Wolf“ teeraud — äärelõikaja.

Neist viimane on küll hinnalt kaunis kallim (Kr. 2.20), kuid seejuures asendamatu teede korrashoidmisel.

Asugu umbrohi põllul või aias — igal pool on see meie vaenlane, kellele vastu peame astuma „relvadega“ — ja mida praktilisemad ja otstarbekamad on relvad, seda kindlam on võit.

E. Õun.

Hiina liilia.

Kaks kaunist sibullille.

Väärtuslikud sibullilled koduaia kaunistamiseks on gladioolid ja liiliad. Nad mõlemad kuuluvad majesteetlikumate lillede hulka. Liiliat isegi mõnel pool peetakse pühaks lilleks.

1. Gladioolide kasvatamine.

Gladioole peab kõrgelt hindama nende värvitoonide rikkuse, õite ja kogu taime suurusguse ehituse tõttu. Lõiklilledena seisavad nad vaasides kuni kolm nädalat värsked. Gladioolide kasvatamine on võrdlemisi lihtne, nad pole väga nõudlikud mullastiku ja hoolitsuse suhtes. Nende talvitumine on samuti kerge. Gladioolide istutamiseks tuleb maa sügavalt harida. Pole häa maad värske sõnnikuga väetada, vaid parem on selleks kasutada kompostmulda või kõdunenud sõnnikut. Kui maa ei ole küllalt rammus, siis tuleb taimi suvel kasta vedelväetisega, üks kord nädalas. Vedelväetiseks võib tarvitada virtsavett või nitrofoska lahust (10 liitri veele 1 supilusika täis nitrofoskat). Istutamiseks on kohasem aeg maikuu. Soovitakse aga varem näha õitsevaid gladioole, siis peab nende sibulad panema kasvama juba aprillikuus. Eelkasvatamiseks võib tarvitada 10—12 sm läbimõõduga lillepotte, mille põhja tuleb panna mõni potikild ja veidi liiva. Potid täidetakse kerge sõnnikumullaga, lüüakse vastu lauda koputamiseega mull koomale ja pistetakse igasse potti 4—5 sm sügavusse üks gladioolisibul. Potid asetatakse sooja elamuse või kui on soojad sõnniklavad, siis sinna. Soojuses ja parajas niiskuses ajavad gladioolid juba nädala pärast teravad kasvud välja. Nüüd tuleb potid asetada akendele võimalikult valguse kätte. Enne aeda istutamist tuleks neid harjutada välisõhuga.

Meie taluoludes pole aga eelkasvatamine enamasti võimalik. Seepärast pannakse sibulad tavaliselt maikuu kuiva ilmaga umbes 10 sm sügavusse mulda. Augu võib vähe sügavama kaevata, et saaks sinna panna peotäis kompostmulda, mille päale asetatakse siis sibul. Muld litsutakse hästi sibula vastu. Taimede vahe tuleks jätta teineteisest 15—20 sm, suureõielistele kuni 30 sm. Istutamisel pistetakse iga taime juure umbes 70 sm pikune kepp, mille külge seotakse kasvavad õievarred. Pärast istutamist tuleb gladioole kohe kasta ja seejärel peenrale riputada kaunis paks kord peenikest kõdunenud sõnnikut või turbamulda, mis hoiab maa kobeda ja niiske. Edaspidine hoolitsemine seisab umbrohu hävitamises, järk-järgulises sidumises ja kastmises. Häa on, kui saaks üks kord nädalas kasta rammuveega, nagu sellest juba eespool oli juttu. On õitsemine lõpul, tulevad õied kohe ära lõigata, et sibulaid mitte asjata kurnata seemnete kasvatamisega. Sügisel, enne suuremate külmade tulekut, oktoobrikuu algul kaevatakse sibulad maast üles. Algul lastakse neid vähe päikese käes taheneda, et muld pudeneks paremini ära. Lõigatakse ära varred ja juured ning paigutatakse külmakindlasse talvekorterisse, kus temperatuur ei lange alla 0°. Siinjuures peab tähendama, et gladioolisibulad hoiduvad talvel paremini kui daaliamugulad. Mädanemist tuleb neil väga harva ette. Soovitav on gladioole istutada suuremates gruppides, kuna üksikult nad ei anna täielikku efekti. Ka on soovitatav ühte gruppi paigutada ühte sorti sibulaid, siis õitsevad nad ühel ajal.

Paremaid gladioolide sorte:

Punaseid: Frau Dr. Hauff — läikiv sarlak-punane varane.

Red Canna — sarlak-punane hiline.

Valgeid: Orleani neitsi — valge kreemkollase südamega.

Mont Cenis — puhas-valge.

Kollaseid: Fortuna — puhas-kollane.

Schwaben — kollane, punase täpiga hiline sort.

Roosaid: Odin — lõheroosa, tumedama südamega.

Marschal Foch — õrn-roosa, varane.

2. Liiliate kasvatamine.

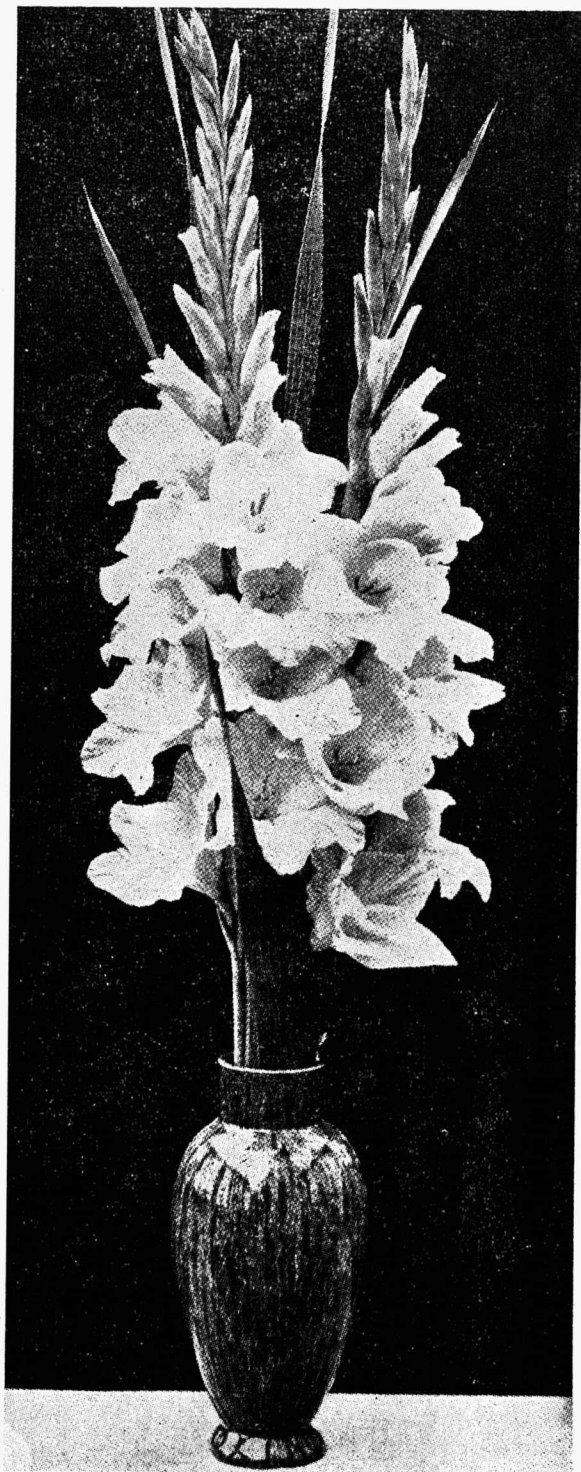
Valged liiliad kuuluvad, nagu roosid ja gladioolidki, ilusamate lillede hulka. Liiliaid on väga palju liike, kuid kõik ei ole külma-kindlad ja ka nii ilusad, et võivad võistelda gladioolide ja roosidega.

Liiliad armastavad sügavalt haritud ja kompostmullaga rammutatud maad. Liilia-sibulaid ei tohi liiga madalale isutada. Istutamise sügavus peaks olema kuni 20 sm mulla all, erandina võiks olla *Lilium candidum*. Enne istutamist tuleb neid tolmutada puusöepulbriga, mis takistab nende mädanemist. Parem on, kui sibula ümbrust ümbritsesta istutamisel 1 sm paksuse liivakorruga. Liilia-sibulaid ei tohi kuivalt seisma jätta, vaid kuni istutamiseni tuleb neid hoida saepurus või turbamullas. Kui istutamine sünnib sügisel, siis ei või neid mitte tugevasti kasta. Sügisel pannakse sibulad maha augustikuu algusest alates, et nad jõuaksid juurduda enne külmade tulekut. Need liiliad, mis õitsevad hiljem, on parem istutada varakevadel juba arenevate kasvudega. Liiliad armastavad kasvamiseks väga palju niiskust ja niiskuse alalhoidmiseks võib istutada nende alla madalaid maapinda katvaid taimi, nagu saxifraga, sedum spurium või teised taimed, mis aga ei tohi kasvada üle 20 sm kõrguseks, sest liilia õievarred nõuavad päikest.

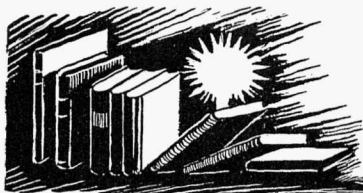
Liilia-sibulad peavad olema täiesti välja arenenud, siis kannatavad sibulad päris tugevaid külmi. Ka ei tohi neid istutada liiga niiskesse mulda; nii ei tohi liiliaid sügisel, kui kasvuaeg on juba lõppenud, enam palju kasta. Kastmine on aga tarvilik kasvu ajal, kuna hiljem see tarvidus väheneb. Ka rammuvesi on neile väga kasulik. Kasta võib neid nitrofoska lahusega. Väetamiseks ei kõlba sibulataimedele värske laudasõnnik, vaid tuleks tarvitada ikka kompostmulda või kõdunenud sõnnikut.

Olgugi et liiliad on külmakindlad, tuleb neid siiski talveks kergesti katta. Täiesti talvekindlad on meil Tiigerliilia (*Lilium tigrinum*), Hiina liilia (*Lilium regale*) ja Valge liilia (*Lilium candidum*).

Meeta Mäekask.

Gladioolid vaasis.

Neli uut raamatut.

Enn Randla: Südame hääl. Roman, 244 lk. Hind Kr. 2.—.

Aleksander Antson: Sina ei pea mitte himustama. Roman, 457 lk. Hind Kr. 4.25.
Peet Vallak: Lambavarga Näpsi lorijutte, 198 lk. Hind Kr. 2.80.

Aug. Mälk: Mere tuultes, novellikogu, 216 lk. Hind Kr. 2.90.

Kõik teosed ilmuvad „Noor-Eesti Kirjastuse“ väljaandel.

Näib nii, et algupärase kirjanduse ilmumise raskuspunkt lasub ikkagi sügishooajal. Kirjanikel valmivad uudisteosed suveks või äärmisel juhul suvel ja sügiseks on käsikirjad rännanud juba kirjastustesse, mistõttu ka mõistetav päämine uudisteoste ilmumise aeg — jõuluk. Kuid uue aasta esimesed kuud on need, millal teoste kallal töötavad arvustajad. Juhtus nii, et lugesin kõnealustest teostest esimesena Enn Randla „Südame hääl“ arvustust. Nagu sel, kel tarvis kirjutada, on vajalik lugeda palju ja tihti, samuti on sel, kel tuleb arvustada, vajalik ja küllalt huvitav jälgida arvustusi (kui neid juba ilmunud), — kas või selleks, et õppida tundma mõne arvustuse pääliskaudsust. Seda viimast võimaldab küll seni kättejuhtunud arvustustest kõige enam Hugo Viirese sõnavõtt „Eesti Kirjanduses“, kuhu see kirjutus nähtavasti pääsenud juhulikult.

Et 7. mail k. a. Haapsalu-Lihula maanteel liiklemisõnnetusel õnnetul kombel surma saanud noorkirjanik (kuigi aastalt juba 41-ne) oma esimeses teoses „Südame hääl“ on suutnud anda tubli tüüpi eestluse sitkusest ja visadusest Kaarel Aitsama isikus ja et samas on antud huviküllaseid lõikeid ka sündmuskirevaist aegadest tsaristlikul ja revolutsioonilisel ning punaselgi Venemaal, see tohiks „Südame hääl“ puhul olla ometi vähem tähtis kui see, et Kaarel Aitsama saatus on südame hääl kaudu tihedasti seotud maaga, nii tihedasti, et sellest seost õieti kujunebki Kaarel Aitsama saatus.

Talu, see on „Südame hääl“ tuum. Kõik muu on taust. Enn Randla on käsitlenud „Südame hääl“ oma probleemi lihtsalt, nagu see omane rahvaraamatule. Siin ei ole suuri psühholoogilisi otsisklusi ega probleemistikku, — siin on ühel pool talu ja kõik see, mis temaga seoses, teisel pool aga Kaarel Aitsam, õpingud ja suurlinna elu ning Kaarel Aitsamale alati avatud kuulsaimate tsaristliku Vene sugukondade salongid. Kahe äärmuse vahel aga asub südame hääl. On mitmekordselt kahju, et Enn Randla looming pidi katkema jäädavalt nii ruttu ja järsku, juba esimeste sammude järele, sest Enn Randlaga suri arenev talent, milline oluks võimeline kujutama maa-elu meile seni uudseist vaatenurgist. „Südame hääl“ on oma tagasihoidlikkuse juures väärt, et seda soovitada eriti neile paljudele noortele maal, keda ahvatleb linnade kuma ja salaparaselt-kutsuvalt tuksuv kirev elu. Tahaksin seda siinkohal panna südamele eriti maanoortele, kellele „Südame hääl“ aitab tundma õppida tõelist südame häält, kuid ka maa ja talu häält. „Inimene on surelik, talu aga igavene, püsib põlvest põlve, ja nii on... talu ka suurem õigus...“ — Seda õpetab „Südame hääl“ mõistma. Ja see on talle suureks väärtuseks.

Ei ole kahtlust, et Antsoni „Sina ei pea mitte himustama“ meenutab ainult väga suuresti J. Vormsi „Punaseid leeki“. Seda enam ja just eriti, et mõlemate teoste tegevuspaigaks on Saaremaa ja tegevusaegki sama — mässuajad Saaremaal ja järgnenud karistussalkade tegevus. Kuid Antsoni teemakäsitlus on ulatuslikum ja hoopis põhjalikum. Mõneti huvitavam on Antsoni saarlased-kehvikud ka Mälgu saarlasist, sest kui viimased künnavad merd, unistavad häást kala- ja hülgesaagist ning ihkavad kaugeid randu, siis Antson avab lugejale sellise saarlase hinge, kes igatseb oma maalapikest ja võitleb kivisel pinnal, Saaremaa südames. Selliseid saarlasi näib Antson hästi tundvat ja neile kehvalele inimestele oskab ta võita lugejate poolehoidu. Ta oskab ka lähendada lugejat maale, tuues õnnestunud loodus- ja maastikupilte, — küll mitte lüürilisi ega ka romantilisi, kuid siiski kauneid ja hingestatuid. Sellele kõigele lisaks Antson

on suutnud anda õnnestunud ühiskonnaromaani, mis juba seetõttu väärib lugemist, et valgustab huvitavat ja seni veel küllaltki hämarat ajajärku meie ajaloo — sakslaste esimesi maale valgumisi okupatsiooni hakul ning nende maad laastavat tegevust. Sisemaasarlase hinge ja tõekspidamisi tunne seni kirjandusest vähe, vaevalt teame, et saarlaselgi on südamel päale mere veel teine põld, kivine ja paene, — siin tuleb Antsoni teos appi ja täidab tõhusalt lünga, mille täitmiseks ta määratud.

Samuti, nagu Antsoni teos päälkirjalt on pisut eemaletõukav või vähemalt tõsist lugajat kõhklema panev, samuti on seda ka Peet Vallaku uus teos — „LambavargaNäpsilorijutte“. Kuid samuti, nagu Antsoni teos muutub loetult sümpaatseks, samuti võib lugeja veenduda Peet Vallaku teost lugenult, et siin pole õieti mingisugust lori. Kuid kõnealusest neljast teosest nõrgimaks jääb siiski Peet Vallaku teos. Tõsi küll, raamatus on ju mõniigi häa novelletike, satiir, humoresk ja grotesk, kirjutatud üks ühel, teine teisel ajal, mõni isegi üle 15 aasta tagasi (näiteks kogu üks parimaid — „Maanaine“), kuid palju on ka selliseid asju, millised ei paku palju ei luges ega esitades. „Maanaine“ sobib ettekandeiks, samuti „Hirm“, „Nälj ja surm“, „Mälupraod“, „Päästekangelane“ ja mõned teised. Mõnelegi neist on omane psühholoogiline sisurikkus ja üllatav värvikus, koomika tore läbitõttus ja viimisteldud sõnastus. Neid maksab lugeda ja nautida. Ning lugeda uuesti ja soovitada ettekandeiks.

Kuid palju leidub raamatus ka sellist, mis pole usutav ja tundub otsitud (muide ka esimene, päälkirjale kohandatud osa), mis on ilmselt üleliigne (näiteks „Uks lahti, siin kriminaalkomissar“ ebaõnnestunud lõpposa), kunstlik või pahatihti isegi võõrastav. Teos jätab seetõttu lugeja külmaks, ei huvita raamatu terviklust ning valmistab koguni pettumuse autori suhtes, kellelt tahtnuks hoopis paremat. Kahtlemata on õnnestunud raamatu päälkiri (nii sobib see suurkaupluste akendele kui ka turulaudadele, leides ostjaid igast kihtkonnast); sisust umbes üks kolmandik ja nauditavad on ka E. Kollomi originaal-puugravüürid, kuid — sellest on siiski vähe.

August Mälk tõi meie kirjandusse uue aine — mere. Saarlaste karm merepõld on leidnud Aug. Mälkus asjatundliku ja kaine kirjandusliku harija, selles ei ole kahtlust. August Mälk tunneb merd ja rannasaarlast. Ta pole ka olnud kitsi jagama oma tähelepanekuid, kogemusi ja tõekspidamisi tuhandete lugejatega. Merest ja rannasaarlastest jutustab Mälk ka vastses kogus „Mere tuultes“, ent ometi pisut erilaadsemalt kui varem. Kui Mälk nende ridade kirjutajale kunagi naljatades tähendas, et talle meeldib uus kogu „Mere tuultes“, milline

tollal oli parajasti ilmumas, siis nüüd võib kinnitada, et autor nende sõnadega on tunnistanud lugejatega, vaid solidaarsust. „Mere tuultes“ on tüse novellikogu, tüse eriti seetõttu, et Mälk on astunud siin väliselt olude pinnalt sammu sügavamale, püüdes vastata küsimust, miks just kõik on nii, nagu ta on tegelikult. Mõnesugused algtegurid rannasaarlase olemuse kujunemises on hakanud Mälku huvitama. Selle uue huvi tõttu ei või kuidagi ütelda „Mere tuultes“ kohta näiteks sama, mis on üteldud teatud õigustusega „Taeva palge all“ kohta: ta ei lisanda uut sama autori varasematele teostele, eeskätt „Õitsvale merele“. Ei, selline määratlus siia ei sobi — „Mere tuultes“ lisandab uut Mälgu senisele loomingule. Selle uue väärtuse on autor saavutanud sellega, et on viinud 2 novelli tegevusaja kaugele minevikku, katoliku ja rootsi aega. Selline taandumine aegade hämarusse võimaldab autoril seada ristamisi rannarahva kollektiivi ja mere, kauge ja olusid tundmata valitsusvõimu eluvõõrad õigusnormid ja üksikisiku tahte, tuletades neist järelduse: rannarahva elus oleneb kõik merest ja ühiskonnast, tühi ja tähtsusetu on siin üksikisik ning tühi ja tähtsusetu on võim, olugi ta karmikäeline. Rannarahva-ühiskonna suhtlust merega analüüsib Mälk kogu teose ulatuses ning seetõttu tundub teos ka rõõmustavalt terviklik. Kus on jäetud kõrvale kaugemad tegurid, sääl asendab neid üksikisik. Kuid tulemus on sama.

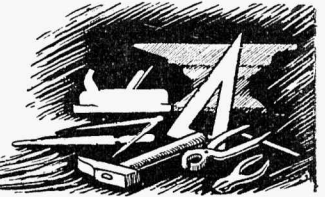
Mulle näib, et „Mere tuultes“ päämine väärtus, ja tõsiselt hinnatav väärtus, seisab just tervikluses ja ideoloogiliste järelduste tusedas läbitõttuses. Muus osas pakub teos vähe uut sellele, kes tuttav Mälgu varajase ma loominguga. Kuid „Mere tuultes“ ei otsigi uudrust ega oma pretensiooni olla huvitav ja rabav, vaid pigem põhjalik-asjalik ja pinnalt rannasaarlase olemuse sügavusse tungiv. Selles mõttes ei valmista teos ka pettumust.

Johannes Kaup.

Raadio.

Kesknädalal, 21. juunil, kell 21.25 kõneleb raadios maanoorte sekretär R. P a g l a n t teemal: „Maanoorte hoogtööde läbiviimisest“.

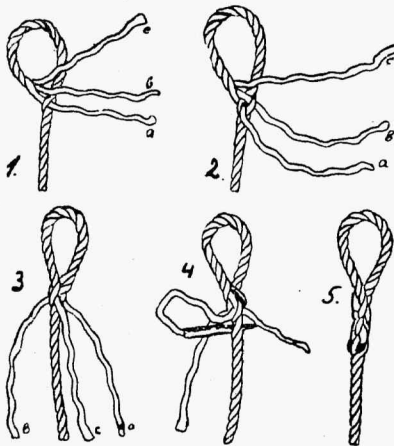
Reedel, 7. juulil kõneleb raadios maanoorte nõunik agr. E. N u g i s teemal: „Ettevalmistusi maanoorte tööde näitusteks“.

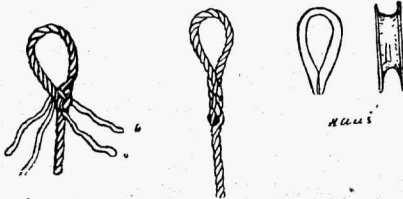
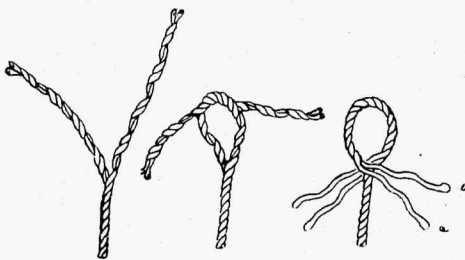
Silmuste pitsimine.

Agr. H. Masing.

Pitsitud silmuseid tarvitatakse köie- või nõoriotsa rõngasse püsivalt kinnitamiseks, ohjarihm või raudkaitse (kaush) kinnitamiseks köieotsa. Kolmeharulisele köiele pitsitakse silmus järgmiselt: köieots haruta-

Joon. 1.

Joon. 2.

takse lahti viie kerme ulatuses. Haru a pistetakse läbi ühe köie kerme alt nii, et silmus jääb soovitud suurusse, või kui soovitakse kaushi sisse pitsida, siis nii lähedalt kaushist kui saab. Haruga b minnakse üle selle haru, mille alt haru a läbi käib ja järgneva haru alt läbi. Haruga c minnakse tagant ettepoole viimase vaba haru alt läbi, mille alt veel ühtegi haru läbi põimitud ei ole. Nüüd peab iga köieharu alt üks lahtine haru läbi põimitud olema. Siis pistetakse iga otsa veel kaks kuni neli korda edasi, nii kuidas seda tehakse harilikul pitsimisel (joon. 1).

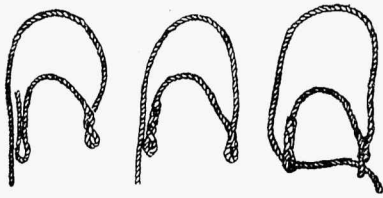
Neljaharulisele köiele saab pitsida silmust samal viisil. Neljas haru tuleks siis ka tagant ettepoole viimase vaba haru alt läbi põimida.

Kergema vaevaga ja ilusama silmuse saab, kui neljaharulisele köiele silmuse pitsimiseks harutame otsa pooleks 8—10 kerme ulatuses, nii et ikka kaks ja kaks haru punesse jäävad (joon. 2). Siis moodustatakse mõlematest lahtiharutatud otstest silmus soovitud suuruses, pannes mõlemad köiepoolad uuesti vastastikku punesse. Seejuures jäävad kummalgi pool köit kaks haru a ja b.

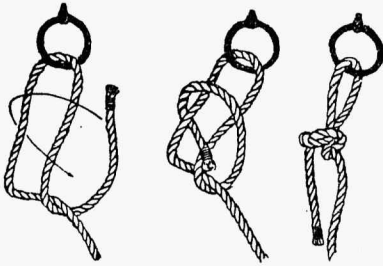
Haruga a läheme kohe esimese köieharu alt läbi, haruga b läheme üle esimese ja teise alt läbi. Teisel küljel toimime samuti, kuid tuleb tähele panna, et esimese otsaga kogemata ei satuks köie pärisharu asemele, teisest küljest juba põimitud haru a alla. Kui nüüd hoolega vaadata, siis leiame peagi, et kummalgi pool harud a ühe piste võrra harudest b tagapoole on jäänud. Pitsime mõlemad harud a ühe piste võrra edasi — nüüd peab iga köieharu alt üks lahtine haruots läbi põimitud olema.

Edasi jätkatakse tööd nii, kuidas seda tehakse harilikul pitsimisel.

Kui tahame endile laadapäitseid valmistada, siis vajame selieks 3,5—4,5 m pikka köieotsa. Ühte otsa pitsime silmuse. Silmusest umbes 25—35 sm kaugemale teeme köiele teise silmuse. Selleks pistame pitsimispulga köieharude vahelt läbi, nii et kolmeharulisel köiel jäävad üks haru ühele ja kaks teisele poole. (Neljaharulisel kummalgi poole 2 haru). Tehtud avausest tõmma-

Joon. 3.

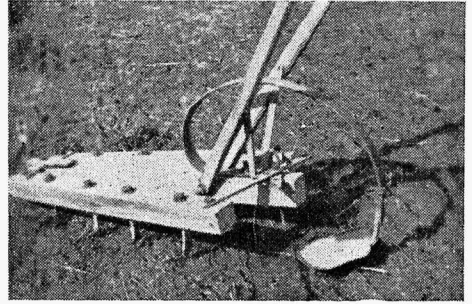

Joon. 4.

takse läbi köie lühem ots silmusega otsas, mistõttu tekib siia teine silmus. On see tõmmatud parajasse suurusse, tuleb silmus edasi-tagasi liikumise vastu sel viisil kinnitada, et kohe silmuse taga nüüd teise, pikema köieotsa läbi tõmbame pooleks harutatud köiest.

Kui nüüd tõmbame pikema köieotsa enne esimesest silmusest, mis köieotsas, ja siis teisest silmusest läbi, saamegi päitsed (joon. 3 ja 4).

Omavalmistatud siil.

Juurvilja ja heinaseemnepõldude reavahe-
de harimiseks on hädapärast tarvilik omaval-
mistatud siil.

Siili kolmnurga küljed, mis varustatud äk-
kepulkadega, on reavahe järgi koomale või
laiemale lastavad. Mitmeaeguline kolgi veo-
raud annab veokõrgust tellida.

Pildil oleva siili omapäraks on lapiti ase-
tatud lõiketera juurumbrohtude jaoks. Et
kinnispulga küljes see alati ummistuks, on te-
ra kinnitatud vedruäkke pii külge. Selle vä-
ristamine ei lase koguda umbrohujuuvi ja pää-
le muu kohendab see mulda ja siili tööpikkust
suurendades teeb käigu kindlamaks.

Varsti algab
heinatöö.

READ TERVISELE

Suplus ja tervis.

Dr. med. M. Kask.

Tuntud spordiarst professor F. H. Lorentz ütleb spordialade tervishoiulist väärtust käsitlevas raamatus: „Kui mingi spordiala saaks sportide kuningannaks, siis oleks see ujumine.“*)

Tõepoolest suplus on mõjuvamaid tervisekarastamise vahendeid. Suplus ja ujumine ei karasta ega värskenda mitte ainult keha, vaid ka hinge.

Supluse ja ujumise hüvesid, samuti ka ujumise tehnikat ning vetelepäästmist ei hakka ma käesolevas kirjutises käsitlema, vaid siin tahan tähelepanu juhtida terviseohtudele, mis suplusel ja ujumisel võivad esineda, ja terviseohtude vältimise võimalustele.

Suurimaks ja traagilisemaks terviseohuks on ujumisel uppumine. Uppumised ja uppumisoht vähendavad suurel määral ujumise tervislikku tähtsust.

Ometi on uppumised ujumisel peaaegu sajabrotsendiliselt välditavad. Tähtsamaks abinõuks uppumiste vältimisel on ujumisoskuse tõstmine. Kui ujuja oskab küllaldaselt ujuda, siis on uppumine peaaegu võimatu, sest inimkeha on veest pisut kergem (mõnel üksikul inimesel pisut raskem) ja püsib ka ujumisiigutusteta veel.

Üldiselt jätab meil ujumisoskus eriti maal palju soovida, kuigi meie maa on võrdlemisi rikas veekogude poolest. Seepärast on maanoorte suviste ülesannete seas üheks tähtsamaks ülesandeks iseeneste ja teiste ujumisoskuse tõstmine. Kus iganes võimalik, tuleb korraldada ujumiskursusi; need kursused ei tarvitse kesta üle 1—2 päeva ja neid kursusi võiks pidada igaüks, kes ise täiesti vabalt ujuda oskab. Suureks abiks seejuures võiks olla A. Grünbergi raamat: „Ujumise ja uppuja päästmise õpetus“.

Kõik meie noored peavad oma ujumisoskust niivõrd arendama, et nad endid tunnevad vees niisama kindlalt kui maal. Seda ei saavutata ühe aastaga, kuid üks järgmisel aastal saab ujumisoskust lihvida.

*) Prof. dr. Fr. H. Lorentz, Der Gesundheitswert der Sportarten. Stuttgart 1938.

Mõnel pool puudub ujumiseks sobiv veekegu ja seesuguste kohtade noored jäävad ilma supel- ja ujumisloobust. Ka sellest hädast on võimalik omal jõul üle saada. Nägin, kuidas ühes meie külas kohalikud noored valmistasid enestele supelbasseini, kus mitte ainult ei saanud ujuda, vaid kus oli isegi hüppetorn.

Kuid ka kõik see ei puutu otseselt siia. Vaatleme järgnevas, mis ujumisel veel eriti tähelepanu väärib.

Ujumisel peab silmas pidama mõningaid asjaolusid, kui tahetakse vältida uppumisi ja mitmesuguseid terviserikkeid. Kui seda tehakse, siis on ujumine niisama ohutu spordiharu kui iga muu ala.

Uppumine on enamasti tingitud hirmust. Hirm mõjutab inimest vees analoogiliselt kui kuival maalgi. Suure hirmuga kaotab inimene valitsemise oma liigutuste üle, — kuulsime, kuidas liiklusknädala puhul kõneldi „pääta kanadest“ — inimene toimib hirmuga hoopis erinevalt kui normaalselt seda teeks. Teame ka, et kuival maalgi hirm nagu halvab inimest (käed värisevad, jalad muutuvad nõrgaks jne.).

Kui keegi vees pää kaotab, s. o. valitsemise oma liigutuste üle, siis on uppumine kaunis kindel. Uppumise hirmuga hakatakse karjuma, kätega vehklema vee püäl, käte raskus vajutab pää vee alla, neelatakse vett kurku ja lõpuks vajutakse vee alla.

Kehvad ujujad satuvad paanikasse krambi tõttu. Krambi kohta võib üelda, et see üksipäini küll kedagi upputada ei saa. Kramp lööb tavaliselt liiga energiliste jalasirutuste puhul säärelihastesse. Kramp on küll ebameeldiv ja üsna valus, kuid see on ka kõik. Kui ma ujumises veel küllalt kodus ei olnud, löi mulle ka kramp säärelihastesse, see ei takistanud aga põrmugi aeglast edasiujumist. Ka olen paljudelt ujujatelt kuulnud samasuguseid juhte. Nii et krampi ei maksa sugugi karta. Ainult langetõbistel on kramp ohtlik, sest neil tekib üldine kramp ja nad kaotavad ka meelemärguse krambihoo ajal,

seepärast ei peeta suplust ja ujumist lange-tõbistele lubatavaks.

Kes oma ujumisoskuses kindlad ei ole, need ärgu kunagi mingu, ka teiste õhutusel mitte, ujuma sügavasse kohta, ka mitte, kus põhi on mäda või mudane, kus leidub veekeeriseid (nende ohtlikkust on ka üle hinnatud), kus vee sooja päalmise kihi all on külmad hoovused, kus leidub rohkesti väänkasvu, kus vees leidub vaiasid, põhjas klaasikilde, vettinud puurisu jne.

Vettehüppeid sooritatagu ainult sääil, kus küllalt sügav ja kus vees ei leidu kive ja vaiasid. Ühes meie ujulas tõttas üks osav ujuja uppumisohtu viibivat päästma ja hüppas kaldalt, pää ees, vette, vesi oli aga kalda lähedal madal ja see mees murdis kaelaluu ja suri. On juhtunud, et vettehüpetel on pealaega satunud vastu veelaluseid kive, vaiu jne., muidugi ka siin on surmaoht väga suur. Ühes meie jões hüppas keegi vette ja jäi peaga võimetult kahe veelaluse kivi vahele kinni.

Kus vettehüppeid sooritab mitu isikut korraga, sääil vaadatagu ette, et keegi all ees ei ole.

Vettehüppeid ärgu sooritatagu algajad üle ühe meetri kõrguselt, oskamatu hüppaja võib vette kukkuda kõhu pääle, kõhu pääle kukkudes võivad rebeneda siseelundid (maks, põrn, sooled). Ainult vettehüpetes vilumu võib hüppeid sooritada kord-korralt suurematest kõrgustest (3, 5 ja 10 m); hüpped üle 10 m kõrgusest peavad keelatud olema kõigile.

Kuigi ujumine on üks paremaid spordialasid, nõuab see ujujalt rea tervislikke eeldusi.

Ujumisega peavad ettevaatlikud olema kõrvahädadega inimesed, kõrva trumminahk peab terve olema, vastasel korral võib külm vesi keskkõrva tungida ja mõjutada tasakaalu- ja orienteerumiselundeid (sisekõrv). Tasakaalu kaotamise puhul võib hää ujujagi põhja vajuda.

Külm vesi võib ka terve trumminahaga inimese tasakaalutunnet häirida. Pikamaa ujujate juures võime tihti tähele panna, kuidas nad veest välja tulles nagu joobnud jalgedel tuiguvad ja sirgjooneliselt liikuda ei saa. Tasakaaluriikete vältimiseks on soovitatav kõrvakäik sulgeda õliga niisutatud vatitükiga, ka on hääd kummist pääkatted.

Täielikult on ujumine keelatud palavikuga haiguste puhul (kopsupõletik, ajukelmepõletik, influents, angiina, leetrid, sarlakid, difteeria, tüüfus, roos jne.). Täiesti soovitamatu on suplus ja ujumine tiisikuse ja mitmete muude krooniliste haiguste puhul (jooksja, närvipõletikud, veresoonte lubjastus jne.).

Kõik, kes kannatavad südamerikete all, tohivad ujuda ainult niipalju, kui arst neile lubab, sest ujumine nõuab eriti südamele ja

kopsudelt suuri pingutusi. Võimalikkude südamehäirete vältimisel tuleb lubamatuks pidada kommet, mida tihti peale maal tähele võib panna, kus kuumalt saunalavalt otseteed jõkke hüpatakse. Seejuures on üsna huvitav ja hääd tunne, kuid südametegevusele sügugi mitte hääd.

Erilist mainimist vajab veel neurasteenia ehk närvinõrkus seoses suplusega. Millegi pärast on levinud kaunis laialdaselt arvamine, et külm vesi karastab „nõrku närve” ja seepärast mõnelt poolt on soovitatud neurasteenikutele külmi hõõrumisi, külmi ülenipesemisi ja suplust külmas vees. See oleks niisama hääd kui kõike seda soovitada isiase puhul! Neurasteenikutele teeb palju rohkem hääd vee ääres viibimine kui vee sees viibimine, ainult siis võivad neurasteenikud suplusest kasu saada, kui veesoojus on 18° C ja üle selle.

Üldse peab ütleva, et haiged ja haiglased inimesed võivad ainult arsti loal ja nõusolekul supelda ja ujuda.

Raukadele ja sülelastele pole suplus tavaliselt üldse soovitatav, väikesi lapsi võib suplema lasta minna alles siis, kui veesoojus on 17—18° C või üle selle. Muide on soovitatav, et lapsed õpiksid ujuma võimalikult vara, 4—5-aastane laps võib üsna hästi ujumise ära õppida.

Täiskasvanutele pole suplus soovitatav, kui veesoojus on alla 14° C. Jäähäugus suplemine tähendab alati riskimist terviseega. Kes uue supelhooaja algul ujumisega algust teeb, see ärgu ujugu otsekohe kaldast kaugele sügavasse vette, vaid hoidugu vähemalt esimesel korral rohkem kalda lähedusse.

Kunagi ei tohi ujuma minna purjus päega, nagu seda paraku tihti tehakse. Alkoholi mõjul hinnatakse omi ujumisvõimeid üle ja tagajärjeks on — uppumine!

Õist ja hilisõhtust suplust ei saa soovitada, parajaks supluse ajaks on lõunaaeg. Ka pole suplus soovitatav külma ilma ja valju tuulega. Üle 1—2 korra päeva jooksul supelda ei ole tervisele hääd, ärgu unustatagu, et suplus on siiski üsna kange mõjuga protseduur.

Vees viibitagu korraga mitte kaua. Kui vees külm hakkab või kui veest välja tulles nahk on sinakas ja enesetunne halb, siis on endale liiga tehtud. Selle ja eelmise nõude vastu kipuvad eriti noored patustama.

Suurte kehaliste ja vaimsete pingutuste järele ei tohi vette minna, enne peab vähe puhkama. Liiga täis kõht ei ole sobiv supluseks.

Kui kõike eestoodut silmas peetakse, siis saadakse täiel määral nautida lõbusid, mida pakub suplus ja ujumine, siis saadakse suplusest kõike hääd, mida suplus suudab tervisele pakkuda.

PERENAISELE

Salat ja redis.

Kevad oma taassaabumisega on meid jälle rikastanud väärtuslike toiduainetega, nimelt mitmesuguste värsketeheliste roheliste aiasaadustega. Nendest on meil talve jooksul suur puudus olnud. Püüdgem neid nüüd endile muretseda.

Turul võime juba ammu näha värsket sibulat, tilli, murulauku, peterselli, spinatit, oblikat, redist, salatit, kurki ja isegi tomateid.

Turul küll, aga meie, maainimesed, kust saame meie neid väärtuslike kevadande? Kasvatame ise! Sibulapääsleid ja murulauku saame juba omast käest mitu nädalat. Kellel lavad, see sööb ka nüüd salatit, redist ja varsti kurki.

Sibulaid ja murulauke tarvitame pärast keetmist suppidelle, kartulikastmele ning võileibadele või sööme neid eraldi võileibade juure. Hoidume keetmisest.

Salateid tarvitades seame nõude: see olgu värsked. Tihti tehakse vigu just salati hoidmisega, jäetakse seisma kuivalt või pannakse vette nagu lilled. Kuivas närbub salat kiiresti ja need osad, mis on vees, muutuvad limaseks ja kopituvad. Parim viis on salat panna niiskena kaussi ja katta päält taldrikuga, et õhk ei pääseks ligi. Nii hoidub salat kuni paar päeva tarvitamiskõlblikuna.

Enne tarvitamist nõuab salat pesemist. Salatilehtedel leidub mulda, ussikesi, ussimune. Murrame lehed lahti ja loputame üksi-

kult mitme vee läbi. Salatilehed on õrnad, neid ei või pigistada, vaid nõrutame.

Salatilehti ei või lõigata noaga, sellega vähendame salati toiduväärtust. Paneme lehed kaussi tervena, ladva pooled ülespoole, nagu oleks kausis terve pää.

Salatilehtedele lisame midagi haput. Nii sobib sidruni või marjamaahl, lahjendatud sidrunihape, veiniaädikas. Tarvilik on lisada veidi soola ja suhkrut. Sobiv on hapu koor, kuid see teeb salati kalliks. Polegi mõtet lisada salatile midagi kallist, muide on ikkagi esmajärgu tähtsusega salat ise ja püüame seda kõigepäält kättesaadavaks teha oma perekonnale. Väikestele lastele, kellel juba mõned hambad ja kes võivad ise närida veidikegi, võime salatit anda meega.

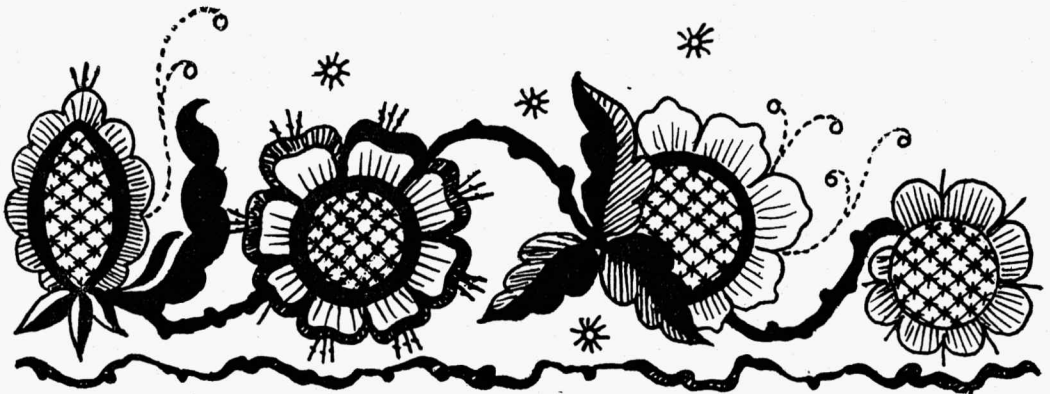
Redise, nagu salatigi juures on pesemine tarvilik. Ka redist ei panda vette, vaid hoitakse niiskelt.

Redised anname tervelt lauale, jätame külge mõned väikesed lehed, mis kaunistavad ja millest võtmisel hää kinni hakata. Pole kena, kui lõikame noaga pääsleid ja juure nii, et koort vigastame. Ka valmis võileibade juure anname redised terveina, kus igaüks ise tervet redist leivale juure sööb.

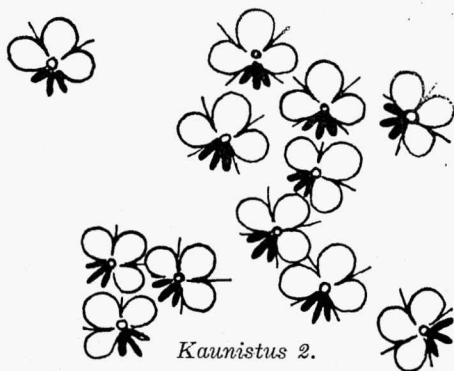
Iga tütarlapse kohus oleks hoolitseda, et leidub redist ja salatit kogu suve jooksul, selleks tuleb neid jälle juure külvata.

H. Paglant.

Rahvusmotiivel tikitud kleite suveks.

Kaunistus 1.

Kaunistus 2.

Kaunistus 3.

Kaunistus 4.

Rahvusmotiivil tikitud kleite suveks.

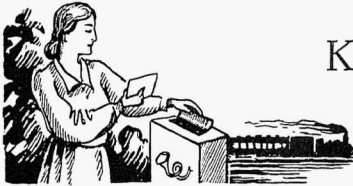
1. Õhemast siidist vanaroosa, musta villase tikandiga pärastlõunakleit. Tikkida madal- ja sidepistes. Õite südamed soovitav tikkida asuurtikandis, s. o. osaliselt lõngu riidest kõrvaldades. Sama tikandit võib tikkida ka siidiga, või villase ja siidiga koos. Sel juhul märgib kirjal joonetatud osa siidi mexana ja täidetud villast (sammallõng).

Allääre tikandiks väike äär-kaunistus 4. Kästel esineb kõik 3 kirja.

2. Samuti õhemast siidist või krepilisest puuvillasest kleit lillkirjaga. Krael tihedalt asetsevad lilled — kirevalt mitmevärviline. Samuti ka vöö ja all ääres väikeste õite rida. Ka siin võib tikkida koos siidi ja villasega — kuid ka ainult mulineega.

3. ja 4. Vöökirjus tikitud kleidid — materjaliks linane, siidlinane või panama. Ka eelmisi kleite võib siidlinasest valmistada.

Alma Kivirüüt.

KIRJAVAHETUS

Kaasnoortega kirjavahetust soovivad:

Harjumaalt:

„Aili”, Kädva p.-ag., pk. 15.
„Armand, Kädva p.-ag., pk. 15.
„Mare-Ann”, Kädva p.-ag., Sonni pk. 8.
„Enn”, Kolga, Püdisoo.
„Jõeääre Mari”, Hiiuru kt., Harku ag.
„Elevandi Ella”, Hiiuru kt., Harku ag.
„Bernhard Peenike”, Alliku kt., Harku ag.
Kruusmaa, Helmut, Alliku kt., Harku ag.
„Kaarel Käbinärija”, Kuldsaare kt., Harku ag.
„Anne Vahtrik”, Pühaküla kt., Harku ag.
Tall, Lydia, Vallamaja pk. 6, Harku ag.

Läänemaalt:

„Paadremaa, Heino”, Karuse p.-ag., Kiriku kt.
„Hansuvari, Hans”, Jõgisoo Maanoortering, Läänemaa.
Rand, Helju”, Jõgisoo Maanoortering Läänemaa.
„Allik, Ilme”, Jõgisoo Maanoortering Läänemaa.
„Vaike”, Jõgisoo p.-ag., Liivi koorejaama pk. 7.
„Toots, Jaan”, Jõgisoo Maanoortering Läänemaa.
„Jaanipoeg, Jaan, Jõgisoo Maanoortering, Läänemaa.

Järvamaalt:

Mäemart, Valve, Väätsa p.-ag., Nehatu pk.
Laanberg, Salme, Lõõla p.-ag., Lõõla pk.
Randmäe, Heino, Lõõla p.-ag., Nehatu

Ehand, Adele, Väätsa p.-ag., Nehatu pk.
Kolk, Armilda, Väätsa p.-ag., Nehatu pk.
Ehand, Arno, Väätsa p.-ag., Nehatu pk.
Selter, Valdemar, Väätsa p.-ag., Nehatu pk.

„Rebane, Reet”, Ottiku pk., Anna ag.
„Mai, Öie”, Ottiku pk., Anna ag.
„Naerev Tiiger”, Koigi ag., pk. 21.

Pärnumaalt:

„Aavu”, Veelikse p.-ag., pk. 15.
„Ain”, Veelikse p.-ag., pk. 12.
„Adi”, Veelikse p.-ag., Mõrdlaame pk.
Ennula, Eviialia, Enge p.-ag., Lehu k.
„Onu Tammi”, Pärnu-Jaagupi, Maima pk.
Nõmm, Meta, Talli p.-ag., pk. 28.
Puusepp, Linda, Talli p.-ag., pk. 13.
„Tarsan”, Soometsa ag., Pärnumaal.

Viljandimaalt:

„Ants Kaval”, Kalvut., Öisu ag., pk. 2.
„Kapral Pension”, Imavere ag., pk. 20-b.
„Reamees Sookael”, Imavere ag., pk. 20-b.
„Noorsõdur Nüblük”, Imavere ag., pk. 20-b.

Virumaalt:

Männi, Marta, Rääsa, Viru-Maidla.
„Kaljuste, Helgo”, Veadla pk. 14, Kadila ag.

Tartumaalt:

„Vambo”, Kivijärve pk. 6, Laiuse.

Tartumaalt:

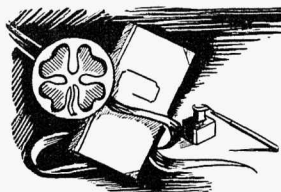
„Kadunud Poeg”, Jõgeva, pk. 2.
„Kristjan”, Jaama t. 16, Jõgeva.

SAKU KODUMAJANDUSKOOLI

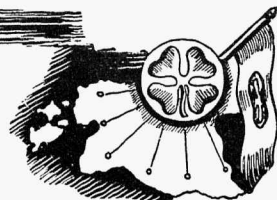
võetakse vastu 6 kl. algkooli lõpetajaid, kes vähemalt 17 a. vanad. Õppetöö algus on 15. jaan. Ülesandmisi võetakse vastu Saku ag. Saku kodumajandus kool.

Saku koduabiliste eriklassis algab õppetöö 11. oktoobril s. a. ja kestab 15. maini 1940.

Koolijuhatus.

NOORED ORGANISEERITUD

Üleriigilised maanoorte suvipäevad edasi lükatud tulevaks suveks.

Põllutöökoda otsustas lükata edasi 1940. a. suveks teised üleriigilised maanoorte suvipäevad, mis esialgu kavatseti ära pidada käesoleva aasta augustikuus. Edasilükkamise põhjuseks on asjaolu, et Eesti Mängudest võtab osa väga rohkel arvul organiseeritud maanoori, mistõttu ei ole kohane noori sama suve jooksul veel teist korda üle riigi kokku kutsuda. Päälegi on tänavu suvel ette näha hulk maakonna- ja konvendipiirilisi maanoorte kokkutulekuid.

Kõike seda arvesse võttes leidis Põllu-

töökoda, et üleriigiliste maanoorte suvipäevade pidamine käesoleval aastal osutuks noortele liiga koormavaks, mispärast suvipäevad peetakse 1940. aastal.

Mis puutub nendesse võistlustesse, mida kavatseti korraldada üleriigilistel suvipäevadel, siis nende võistluste eeltõid tuleb jätkata ning igal pool välja selgitada konventide ning maakondade meistrid igal võistlusalal. Kui mitte tänavu, siis igatahes tuleval aastal leiavad aset üleriigilised võistlused maakondade meistrite vahel.

Järvamaa Maanoorte Ühendusele annetati lipp.

Pühapäev, 21. mai kujunes Järva maanoorte suurpäevaks. Toimus nimelt Järva noorte rahvuspäev Järva Maanoorte Ühenduse ja Isamaaliidu Järva Maakomitee ühiskorraldusel. Rahvuspäev algas avamarsiga orkestrilt ja ettekandega Paide meeskoorilt. Aktuse avasõna lausus maavanem J. Kaarliimäe; siis astus kiiduavalduste saatel kõnetooli Riigivolikogu esimees prof. Jüri Uluots, kes elavas kõnes käsitles praegust rahvusvahelist seisukorda ja Eesti seisundit selles. Kõne lõpetati võimsa ühislauluga „Eesti lipp“. — Rõõmsa käteplaginaga võeti vastu ka üleriiklik maanoorte vanem August Jürima, kes oma näideterohkes kõnes puudutas noorte osa praegu ja tulevikus meie iseseisvuse säilitamisel ja meie riigi ja rahva edasiviimisel. — Kõnesid katkestasid elavad aplausid.

Pärast meeskoori laulu annetas maavanem J. Kaarliimäe Isamaaliidu Järva Maakomitee nimel üleriikliku maanoorte va-

nema A. Jürimaa kaudu nägusa lipu Järva Maanoorte Ühendusele. Ühenduse nimel võttis lipu vastu Järva maanoorte vanem agr. H. Lipp, töötades lipu au kõrgel hoida.

Maanoortele lausuti palju tervitusi ja löödi lipuvardasse 28 (!) hõbenaela, nende hulgas teedeminister N. Viitakult, maavalitsuselt, tuletõrjelt, skautidelt ja teistelt.

Lõppsõna lausus H. Lipp ja meelejääv aktus lõppes riigihümniga. — Aktusekõnelejad, kelledele juba aktuse algul annetati maanoorte poolt lilli, tõsteti aktuse lõppedes üles ja kanti kätel autodesse. — Lilli annetati ka maavanem J. Kaarliimäele.

Õhtul järgnes maanoorte kevadpidu, kus kirjandivõistlusel jagati välja üle 30 auhinna auhinnale tulnuile.

Tulevikus jätkavad Järva maanoored siis oma tööd juba neljalehelise õnneristikheinalipu all! — Lipuannetajaile ütlevad nad aga veel kord — palju tänu! —EVRO—

A. Lange 60-aastane.

27. mail s. a. sai 60-aastaseks tuntud aiandustegelane Aleksander Lange. Juubilar on sündinud Tartumaal Võnnu kihelkonnas. Töötas enne Maailmasõda Venemaal aiatöö instruktorina, õpetajana, aiapäri omanikuna ja ühe põllutöö katsejaama aianduse osakonna juhatajana.

Eestisse tagasi tuli A. Lange 1921. a., milleks tuli tal teha väsitav, üle 2000 km pikkune reis hobusega. Alates 1925. a. töötab

A. Lange Tartu Maavalitsuse teenistuses aianduse konsulendina.

Juubilar on tuntud agara seltskonnategelasena. Ta oli ka aiakirja „Aed“ esimeseks tegevtoimetajaks.

Tartumaa noortele on A. Lange tuntud harukordse noorusliku hingega ja energiaga juhina. Ta on Tartu konvendi maanoorte vanemaks. A. Lange töömehe kuju on kauniks eeskujuks noortele, aga ka vanem põlv võiks temast õige palju õppida.

Aiatöö rühm maanoorte õppelaagris. A. Lange oskab oma ladusa jutuga teha asja pois-tele väga huvitavaks.

Mõni rida Tartumaa noorte tööst.

Oleme jõudnud aiavahemikku, kus maanoorte töös on lõppkokkuvõtteid tehtud talvisest tööst ning tegevusest ja asutud suviste ülesannete täitmisele. Sellega oleks õigustatud anda väike ülevaade möödunud hooaja tegevusest ja veidi valgustada kavatsusi edaspidiseks tööks.

Ei ole, nagu varemgi, möödunud talvel juhtunud midagi pörutavat, on tehtud vaik- selt ja ilma suure kella külge puudutamata tavalist noorterühmade talvist õpingulist tööd, mille sekka ühel ja teisel pool korraldati mõ- ni laaulatuslikum ja märkimisväärsem üri- tus, mis vääriks mainimist.

Kõige suuremaks sündmuseks möödunud talvel oli maakondlik maanoorte juhtide kur- sus, mis osavõtjalt ületas peaaegu kolmekord- selt eelmise ja millest noorte kinnituse järgi püsivad kuldsed mälestused kaua-kaua mee-

les. Väiksema-piirkonnalisi kursusi korraldati Jõgeva ja Kambja konvendis, kusjuu- res Jõgeva kursusest võtsid osa ka Jõgeva ja Laiuse õpetajate Ühingu liikmed; Kambja kursus oli peaaegu ainult maanoorte hoogtõid käsitleva iseloomuga.

Üheks meeldivaks ettevõtteks kujunes möödunud talvel Tartumaa noortele näite- kohtude korraldamine; küll korraldati neid kanakasvatusest, karjamajandusest, karskus- sisulisi jne. Neid korraldati üksteise õhinal ja võidu, senikaua kui hakkasid ringi liiku- ma rahvatantsu-instruktorid, kes hakkasid ke- vadtalvel noori ette valmistama II E. Män- gudeks.

Uudse üritusena võiks mainida seda, et kui varem seinalehtede ja oma ajakirjade tegemiseni ei oldud veel paljudes kohtades jõutud, siis möödunud talvel pandi alus neile

mitmel pool ja praegu võime seinalehti näha Kivijärvel, Kuustes, Laevas, Kuremaal jm. oma ajakirja Kodijärvel, Alatskivil ja teistes kohtades.

Ka on Tartumaa noori vaimustanud oma keelpillide muusika ja Kivijärve ning Unipiha ringi orkestrile seltsisid veel keelpillide orkestrid Rannas, Kokoral, Rannus j.m. Vist Kereseist vajumustatuna on hakanud ka noored maletama senisest suuremal määral ja selle tagajärjel peeti noorteringide korraldusel mitmel pool malevõistlusi, nagu Kudinal, Alatskivil ja Lohusuu.

Mitmel pool korraldati M. Härma sünnipäeva puhul vastavaid kontsert-aktusi ja igal pool lõid noorteringid kaasa kohalike karskusnädalate korraldamisel.

Tundub, et möödunud talvel noorte poolt kõik ettevetud üritused läksid hästi korda päälle ringkonnaliste suusapäevade. Kui suusapäev oli välja kuulutatud, siis päeva kätte jõudes sadas vihma ja maa oli paljas, mistõttu ka suusapäevad pidid igal pool korraldamata jääma.

Maanoorteringide pere suurenes möödunud hooajal 21 võrra ja juure asutati ka kaks konvendi maanoorte ühendust ja maakondliku ning konvendi-piirkonnaliste maanoorte ühendustega tõuseb praegu maanoorte organisatsioonide arv Tartumaal 96-ni, millest 85 on maanoorteringid.

Üksikutest ringidest Tartumaal möödunud hooajal teiste kõrval väärib esiletõstmist alles möödunud aastal asutatud Rannu Maanoortering „Edu“, kes on väga tänuväärse töö teinud kodu-uurimise ja vanavarakogumise alal. Ringi juures töötab kodu-uurimise õpiring ja selle ülesandeks on rahvapärinuste kogumine ja jäädvustamine. Nii on ringi poolt kogutud 705 mõistatust, 1483 vanasõna ja kõnekäändu, 334 punkti vaimujutte ja vanu kombeid, 420 ajaleheväljalõiget, 380 mitmesugust mälestus- ja laulatuslehte, 347 mitmesugust dokumenti, 82 ülesvõtet, 12 ringmängu ühes viisidega, 47 mitmesugust mängukirjeldust, käsikirju, isiklikku kirjavahetust, ajaloolisi andmeid, kohakirjeldusi, sõjamälestusi, ülestähendusid rahvakalendri alalt, ehteasju, vanu rahasid, tarbeasju jne.

Edaspidiseks tööks sihtide ja tähiste püstitamiseks oli 15. apr. Tartu kokku kutsutud Tartumaa maanoorte vanematekogu koosolek, kus arutamisele tulid maanoorte töösse ja tegevusse puutuvad küsimused kogu Tartumaa ulatuses.

Maanoorte hoogtööde — kanakasvatuse ja heinaseemnevatuse võistluse edukaks kordaminekuks otsustas maakonna noorte ühendus teha kõik, mis seisab tema võimuses. Nii hoolitseb keskkohast selle eest, et kõik võistlustest osavõtjad saaksid õigeaegselt võistluseks algmaterjalid kätte. Heinaseemet on saada, aga kanade tõumaterjali soetamisega on

Virumaal on üheks energilisemaks noorsooorganisatsiooniks Peeri Maanoortering. Pildil: Peeri Maanoorteringi juhatus.

suuri raskusi, kuna sugulavad ei suuda rahuldada kõiki soovijaid.

Vanematekogu pidas soovitavaks, et II Üleriigilistest Maanoorte Suvipäevadest võtaksid noored võimalikult rohkearvuliselt osa. Et nimetatud noortepäevadel toimuvad ka mitmesugused võistlused, siis asuti seisukohale, et kõik konvendi-piirkonnalistes eelvõistlused konvendi-meistrite leidmiseks tuleksid toime enne 20. juulit, kuna 23. juulil korraldatakse Vasula Kodumajanduskooli juures konvendimeistritevahelised võistlused maakonnameistrite selgitamiseks. Konvendi-piirkonnalistes võistlused olude kohaselt toimuvad kas noorte õppelaagrites või suvipäevadel. Noorte õppelaagrite konvendi noortele korraldatakse esialgse kava kohaselt üheksa ja suur osa noorte konvendi-piirkonnalistes suvipäevi korraldatakse koos õppelaagritega.

Et konvendi maanoorte ühndused ja suur osa noorteringe kavatsevad enestele käesoleval suvel lipud muretseda, siis asuti seisukohale, et kõik konvendi maanoorte ühndused koos maakonna maanoorte ühendustega ja ringidel, kellel see võimalik, muretsesid endile lipud enne kohalikkude suvipäevade korraldamist, kus siis need lipud saaksid õnnistatud.

Et Tartumaalt kavatseb 27 maanoorteringi II E. Mängudest osa võtta, peeti tarvilikuks ja asuti seisukohale, et ringid peavad ka esinema Tartumaa Mängudel, missugused peetakse 3. ja 4. juunil Tartus.

Tartumaal korraldatakse käesoleval aastal kolm näitust, milledest üks peetakse Tartus üldsisulise iseloomuga, konvendi-piirkonnaline põllumajanduslik näitus Võnnus ja Elvas kodumajanduslik näitus. Teatavasti esinevad noorteringid oma väljapanekutega kõigil mainitud näitustel, kuid keskkohast pannakse rõhku, et väljapanekute hulgas oleksid eriti rohkearvuliselt esitatud hoogtöö saavutused, sest väljapanek peab peegeldama noorte tööd ja tegevust üldiselt.

Kroonik.

Maanoorte kraavikaevamise võistlus.

Saare maanoorte talvisest tööst.

Talve möödumisel asuvad maanoored tänavu erilise agarusega teostama hoogtöö ülesandeid. Valitud maanoorte lööktööülesanded — linnu- ja heinaseemnekasvatuse pakuvad paljudele tõsisemate huvidega noortele huvitava tegevusvälja. Oieti oli möödunud talv juba Saaremaa maanoorte peres lööktööde ettevalmistamiseks. Juba sügisel valisid paljud maanoorterühmid talvel tehtava õpingulise töö aladeks võistlusalad, mida nõnel pool talve jooksul suure põhjalikkusega käsitleti. Võib loota, et talvine teoreetiline ettevalmistus tuleb asjale igal pool suureks kasuks.

Hoogtööde ettevalmistamiseks korraldati novembri-detsembrikuu jooksul kõigis 5 põllumeeste konvendis 7 maanoorte tegelaste ettevalmistamis- ja täienduskursust. Kursused korraldati Karjas, Kärlas, Kihekkonnal, Kuressaares, Lõopõllul ja Maasis. Kursustest võttis osa 189 maanoorterühmitest tegelast ja juhti. Eriti elavaks on muutunud maanoorte tegevus möödunud talve jooksul Põide põllumeeste konvendis. Nii asutati möödunud sügisel juure 4 uut maanoorterühmit ja korraldati konvendi Saaremaa osas maa-

noorterühmitest võrk normaalseks. Seejärel asutati Põide konvendi maanoorte ühendus. Teistes põllumeeste konventides asutati maanoorte ühendused juba aasta tagasi. Varem asutatud ühendustest on möödunud aastal tegutsenud Pärsamaa konvendi maanoorte ühendus, korraldades väga hästi õnnestunud maanoorte õppelaagri, suureulatusliku maanoorte tööde näituse ja lõikuspüha Päremaal ja maanoorte juhtide kursuse 3-päevase kestusega Karja Kodunduskooli juures sügisel. Ka majanduslik järg on olnud hästi. Pärsamaa konvendi maanoorte ühenduse tegevus näitab, et konvendi maanoorte ühendused võivad hästi korraldada juures täita suuri ülesandeid.

Elavaks võib ka maanoorte huvi lugeda kehalise kasvatuse ja rahvatantsu vastu. Huvi äratati möödunud suvel Saaremaa maanoorte suvipäeval Eesti Võimlejate Liidu Tallinna Võimlemise Instituudi esinemisega. Käesoleva aasta jaanuaris korraldati koos Eesti Mängude Saaremaa toimkonnaga Kuressaares võimlemis- ja rahvatantsujuhtide kursused, millest võttis osa 146 võimlemis- ja rahvatantsujuhti. Suur oli nendel kursustel maanoorte osa, 46 maanoorterühmitest võttis osa 130 maanoorte tegelast.

Heinaseemne- ja linnukasvatuse hoogtöövõistlustest registreerus Saaremaalt osa võtma linnukasvatuse võistlusest 194 ja heinaseemnekasvatuse võistlusest 150 isikut. Raskusi teeb Saare noortele kanade tõumaterjali vähesus.

21. mail korraldati Eesti Seemnevilja Ühise Sandla mõisais hoogtöövõistlustest osavõtjatele maanoortele maakondlik kokkutulek, kus käsitleti hoogtööde praktilisi külgi. Mai- ja juunikuu jooksul korraldatakse Saaremaal 8 maanoorte kevadpäeva. Päevade kavas on maanoorte lippude õnnistamistalitused, üleriigiliste maanoorte suvipäevade võistluste eelvõistlused, rahvatantsud ja võimlemismängud. Konvendi maanoorte kevadpäevad peetakse Eesti Mängude ja üleriigiliste maanoorte suvipäevade ettevalmistamiseks.

O. Kolk.

Maanoored õppelaagris kõpla käsitusoskust õppimas.

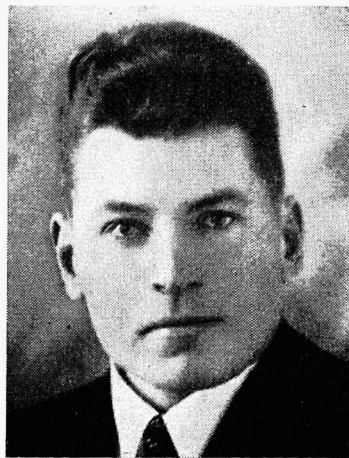

Maanoorte juhte Läänemaalt.

GUSTAV KASTERPALU.

Lähtru maanoorteringi vanem. Kohapealse maanoorte organiseerimise mõtte algataja ja üks energilisemaid maakonna maanoorte tegelasi. Haapsalu konvendi noorte vanem.

ALEKSANDER SÜNT.

Sinalepa maanoorteringi vanem. Eeskujulik talupidaja ja tubli ringivanem, kelle juhtimisel on ring saavutanud silmapaistvaid üleriigilise ulatusega töösaavutusi. Oma organisatsiooni tegevuse kõrval töötab Haapsalu konvendi maanoorte ühenduses abiesimehena.

Elav osavõtt üleriigilistest võistlustest.

Käesoleval kevadel asusid maanoored arvukalt osa võtma mitmesugustest üleriigilistest võistlustest ja tööülesannete lahendamisest.

Kanakasvatuse võistlusest võtab osa üle riigi 1353 võistlejat: Virumaalt — 128, Järvamaalt — 380, Harjumaalt — 88, Läänemaalt — 96, Saaremaalt — 192, Pärnumaalt — 144, Viljandimaalt — 39, Tartumaalt — 153, Valgamaalt — 48, Võrumaalt — 72 ja Petserimaalt — 13.

Heinaseemnekasvatuse võistlusest on osavõtjaid kokku 781: Virumaalt — 40, Järvamaalt — 107, Harjumaalt — 73, Läänemaalt — 45, Saaremaalt — 150, Pärnumaalt — 96, Viljandimaalt — 34, Tartumaalt — 141, Valgamaalt — 31, Võrumaalt — 47 ja Petserimaalt — 17.

Maanoorteringidele korraldatud **seemnevilja puhtimise võistlusest** võttis osa 103 maanoorteringi. Neile saadeti tasuta välja 50 aparati „Priimus“ ja 53 aparati „Kraati“ ühes puhtimisainete proovidega, mille väärtus kokku üle 4000 krooni. Kuna aparaatide soovijaid oli enam, kui loodetud, siis oli raskusi puuduvate aparaatide muretsemisega ja kohale saatmisega. Osa aparate jõudis seetõttu maanoorte kätte hiljem kui algul kavatsatud.

Kanepikasvatuse võistlusest võttis osa 165 maanoort, kellele saadeti välja tasuta kanepi seeme ja arvestusvihikud.

Kartulisortide võrdluskatseid korraldab käesoleval hooajal 167 maanoort. Kuna möödunud talv rikkus palju seemnekartuleid, siis ei saadud kahjuks kõiki soovijaid rahuldada vaid hilisemad seemnetellijad jäid seemnest ilma.

Nisukasvatajad said auhindu.

Möödunud aastal korraldatud maanoorte nisukasvatuse võistlusest osavõtjate töötulemusi hinnates otsustas vastav hindamiskomisjon määrata järgmised auhinnad:

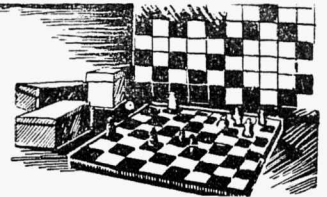
I auhind, à kr. 30.—: **Aleksander Sünt** — Sinalepa, **Meeli Tavast** — Tännasilma.

II auhind, à kr. 20.—: **Elmar Avent** — Vändra, **Anton Jakobson** — Tõstamaa, **Oskar Grepp** — Pamma, **Erich Pärtelpoeg** — Saare, **August Int** — Saare, **Aleksander Rõõmus** — Sinalepa, **Paul Sünt** — Sinalepa, **Sohvie Mägi** — Lõopõllu, **Rudolf Kuku** — Kodijärve.

III auhind, à kr. 10.—: **Ahto Kapten** — Vatla, **Endel Kaljuste** — Vatla, **Evald Tartu** — Assikvere, **Endel Aedmaa** — Pamma, **Eino Mets** — Tännasilma, **Karin Juhans** — Tännasilma, **Madis Reidla** — Kivi-Vigala, **Bernhard Lepp** — Pikavere, **Riho Sirelpuu** — Rahkla, **A. Luik** — Rahkla, **Floora Roosmaa** — Rahkla, **A. Mustsaar** — Rahkla.

AJAVIIDE

Õpime maletama.

(Järg.)

Nüüd oleme juba veidi tuttavad iga üksiku malendi käimisviisiga. Pärast mõningaid vaatlusi ja katseid võib algaja maletaja juba saada ettekujutuse üksikute malendite tugevusest. Ei ole raske taibata, et lipp on võimsaim malend: ta võib liikuda püst-, põik- ja kaldsuunas, ükskõik kui kaugemale. Seepärast ongi lipp jõulisem relv vastase ründamise korral. Lipu kui võimsama malendi kaotus aga on normaalses olukorras samaväärne partii kaotusega.

Selleks, et algaja maletaja teaks üksikute malendite tugevuse vahetada, anname võrdleva tabeli. Andmed selleks on saadud kogemustest mängulaua tagant. Need andmed on täpsed siis, kui ei ole tegemist eriolukordadega. Võttes hindamise aluseks etturi tugevuse, saame:

lipp	=	10	etturit
vanker	=	5	"
oda	=	3	"
ratsu	=	3	"

Kuningat on raske hinnata. Miks, see selgub kohe.

Malepartii eesmärgiks on hävitada vastase kuningas. Kui vastase kuningas on hävitatud, siis on partii lõppenud ja võitjaks on see, kes vallutas vastase kuninga. Ei ole oluline, kui palju ja kui tugevad malendid jäid järele kuninga kaotanud poolele. Kes kaotab kuninga, kaotab ka partii. Seepärast tuleb malepartiiis pöördhki suunata oma kuninga julgeolule. Kui kuningas on ohustatud, siis on vähe kasu sellest, et võitsime tublisti malematerjali kuskil teisel tiival ja seda ülekaalu ei saa kasutada kuninga kaitseks.

Nii on kuningas rohkem tülitakitaja kui kasulik malend. Paljud maletajad rõõmutsid, kui saaksid peita kuninga mõneks ajaks taskusse — oleks hoopis rohkem tegevusvabadust ja ei pruugiks iga käigu juures hirmuga mõelda: „Kas minu kuningat ei ähvarda mingi oht“.

Kui üks võistlejatest pooltest on olukorras, milles ta kuningas on päästmatult kadunud ja lüüakse järgmisel käigul, siis üteldakse kaotava poole kohta, et tema kunin-

gas on kaoseisus. Võitja pool võib kuulutada kadu vastase kuningale.

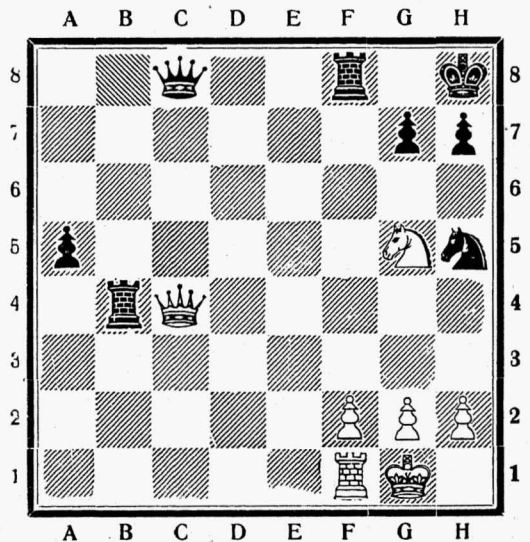
Hääks kaonäiteks (s. o. näiteks, kuidas päästmatult hävitatakse vastase kuningas) on trükipildil toodud seis.

Mustal on suur ülekaal — tal on terve vanker enam. Valge lipp on musta vankri tules ja tal ei ole hääd kohta, kuhu minna. Kuid kogu see ülekaal loeb vähe, sest valge on käigul ja ta ründab mustade kuningat:

1. Rg5—f7+ (tuld kuningale).

Must ei saa sellele vastata ratsu löömisega Vf8:f7 (märk „“ tähistab löömist), sest siis valge lööb 2. käiguna musta lipu Lc4:c8+ (tuld kuningale) ja kui must ainsa kaitsevõimalusena varjutab oma kuninga tule eest käiguga Vf7—f8, lööb valge 3. käiguna vankri Lc8:f8+ ja mustal kuningal ei ole enam kuhugile minna — temale võib kuulutada kadu.

Seepärast must võib vastata valgete käigule 1. Rg5—f7+ ainult sellega, et viib kuninga ära ratsutulest käies:

1. . . . , Kh8—g8.

Nüüd järgneb valgete poolt huvitav käik:
2. Rf7—h6 ++ (tuld kuningale kahe malendiga).

Valge ratsu astus musta etturi g7 löögi alla, kuid must ei saa lüüa ratsut, sest tema lipp on tulistatud mitte ainult valge ratsu, vaid ka valge lipu poolt. Kui kaks vastase malendit annavad kuningale korruga tuld, siis ei ole võimalik seda tuld varjutada mõne malendi vahelepanemisega ega ka lüüa tulistatavat malendit, sest kahte malendit korruga lüüa ei saa. Niihästi valge lipp e4 kui ka ratsu h6 on löögi all, kuid must ei saa neid mõlemaid korruga lüüa ja seepärast peab käima kuningaga:

2. . . . , Kg8—h8.

Nüüd järgneb üllatuskäik valgete poolt:
3. Lc4—g8+ ja must peab lööma valge lipu vankriga (kuningaga ei saa lüüa, sest lipp on ratsu kaitse all):

3 . . . . , Vf8:g8.

Seepäale valge kuulutab ka o mustale kuningale, käies:

4. Rh6—f7×

(märk „X“ tähistab kadu).

Huvitav on vaadelda saabunud seis: mustal on lipp ja vanker enam, kuid sellele vaatamata ta kaotas partii, sest tema kuningas hukkus.

(Järgneb.)

Seltskondlikke mängu väljas.

Liigne kolmas.

See mäng on kõige huvitavam ja elavam siis, kui sellest võtab osa paarikümne mängija ümber. Mängijad seisavad paarikaupa üksteise seljataga, moodustades ringi, mille läbimõõt umbes 8 m. Mängijate näod on pööratud ringi sissepoole.

Teie määrate ühe jooksja ja ühe püüdja. Viimane püüab jooksjat käega lüüa. On see tal korda läinud, vahetuvad mõlema osad — püüdja hakkab jooksjaks ja jooksja püüdjaks. Niihästi jooksja kui ka püüdja võivad joosta ringi seespool ja väljaspool. Nad võivad ka igalt poolt paaride vahelt läbi joosta.

Kui jooksja hakkab väsimata, astub ta ringi sees seisma ühe paari ette. Sellega annab ta automaatselt edasi oma osa varemalt paaris teisena, nüüd aga kolmandana seisvale mängijale. See peab kohe jooksma hakkama, et põgeneda püüdja eest.

Kui jooksjad asuvad järjest kord ühe, kord teise paari ette, siis saavad jooksmisest osa võtta kõik mängijad.

Nuudimäng.

Mängijad seisavad ringis üksteise kõrval, näod ringi sissepoole pööratud, käed seljataga. Teie muretsete endale rätikust kokkukeeratud nuudi, jooksete tiiru ümber ringi ja asetate salamahiti kellelegi nuudi pihku. Ise teie jooksete edasi. See, kes nuudi kätte sai, hakkab sellega kohe hoopes jagama oma parempoolsele naabrile. Viimane põgeneb eest, jookseb tiiru ümber ringis seisjate ja läheb tagasi oma kohale. Nüüd ei tohi teda enam lüüa. Teie ise olete vahepääl asunud selle mängija kohale, kellele teie nuudi pihku pistsite. Nuudi omanik asetab nüüd omakorda salamahiti nuudi kellelegi pihku ja mäng läheb edasi. Mängu lõpu seisab selles, et keegi ei tea, millal tema naaber

talle häkki võib hakata hoopes jagama. Väga sageli tulevad hoobid siis, kui neid ei oska oodatagi.

Kass ja hiir.

Mängijad seisavad ringis, nägudega ringi sissepoole ja hoiavad kinni üksteise käest. Teie määrate mängijate hulgast kassi ja hiire. Hiir lastakse alati mängijate käte alt läbi pugeda, tõstes käed kõrgele. Niipea aga, kui kass tahab mängijate vahelt läbi minna, hoitakse käed ees, ega lasta teda läbi. Ainult kaks avast on ringis, kus mängijad ei hoiä käsi koos. Need kaks ust asuvad vastakuti üks ühes, teine teises ringi servas. Säält võib ka kass alati takistamatult läbi minna.

Kui kass hiirt niipea ei taba ja võib arvata, et ta enne väsib kui hiir, siis võimaldatakse lõpuks ka kassile igalt poolt samasugune läbipääs kui hiirele.

Kui kass hiire on tabanud, määratakse teie uue paari mängijaid jooksjateks.

Tagumine paar välja!

Mängijad seisavad paarikaupa kolonnis üksteise seljataga. Kolonni ees, seljaga kolonni poole, seisab püüdja, kes hüüab: „Tagumine paar välja!“ Nüüd peavad kaks tagumist mängijat üks ühelt, teine teiselt poolt kolonni ette jooksma ja püüdma uuesti kokku saada, ilma et püüdja neist kummatki saaks puudutada. Läheb see neil korda, siis asub paar kolonni ette. Saab püüdja ühe jooksja kätte, siis jäävad nad mõlemad paari ja üksikuks jäänud mängija hakkab püüdjaks.

Püüdja kolonni ees võib alles siis jooksma hakata, kui tagumine paar on jõudnud kolonni esimese otsa kohale.

TOIMETUS ja TALITUS: Tallinn, Pikk tän. 42. Telefon 484-84. — Posti jooksev arve nr. 275.
Ilmub üks kord kuus. **TELLIMISE HIND:** aastas kr. 1.50; ¼ aastas kr. —.80. Üksiknumber 20 senti.
Vastutav ja päätoimetaja I. Tõrmaküla. tegevtoimetaja agr. E. Nugis.

LINDA ORMESSONI

Tarbekunsti eraõppetöö koda
valmistab kunstiliselt ja tehniliselt
kõrgeväärtuslikke tikandusega ja
aplikatsiooniga

lippe

lippude kavandeid ja suurendusi

MÜÜRIVAHE TÄN. 23 a-4. TELEFON 433-97, TALLINNAS

„TEATAJA“

**on sisult ületamatu, hinnalt odav
ja väliselt nägus põllupidajate ajaleht.**

„TEATAJA“

on uudisterohke ja ülevaallik. Ilmudes kolm korda nädalas toob ta kõike seda, mis maainimesi tõesti huvitab.

„TEATAJA“

ainulaadne põllumajanduskülg ja asjatundlikud nõuanded muudavad „Teataja“ põllupidajatele eriti väärtuslikuks uudistetoojaks.

„TEATAJA“

esimese ajalehena valgustab ja õhutab maanoori nende lähtsail organiseerimistööil ja tegevusaladel.

MAANOORED!

Poolaasta vahetusel ajalehte tellides tellige ja soovitage kõigile „Teatajat“. Tellige „Teataja“ koos alandatud hinnaga „Tõusev Noorusega“. Sellega hoiate kokku rahas, kuid omate sisuka ajalehe ja ajakirja.

MAANOORED!

Kasutage „Teataja“ veerge maanoorteritingide tegevuse kohta ülevaate ja sõnumite avaldamiseks. „Teataja“ on ajaleht igale maanoorele.

„Teataja“ tellimisi võtavad vastu „Teataja“ peakontor Tallinnas, Pikk 42, kõik postiasutused ja esindajad kohtadel.

Tee tööd tööajal...

...aga puhketundidel
on parim seltsiline

„UUS EESTI“

PÖLLUMAJANDUSE PANK

Asukoht: Tartus, Suurturg nr. 9, omas majas. Osakond Valgas.
Telefonid: kodukeskjaam nr. 40—50.

Aktiva.

Arvete seis 31. mail 1939. a.

Passiva.

Kassa ja j/arv. teist. pank	Kr. 686.272.58
Väärtpaberid ja osamaks teistes asutistes	„ 197.205.63
Väärtused	„ 141.36
Laenuid	„ 2.653.650.25
Korrespondendid	„ 59.800.19
Garantii deebitorid	„ 22.855.—
Vallasvara	„ 35.009.19
Kinnisvara	„ 250.000.—
Kulud	„ 47.152.92
Osakond	„ 87.334.32
Muud aktivad	„ 23.275.14

Kr. 4.062.695.58

Osa- ja muud kapitalid	Kr. 288.013.51
Hoiusummad:	
tähtajal. kr. 1.369.385.45	
jooksivad kr. 1.719.048.40	„ 3.088.433.86
Vekslite rediskont	„ 150.593.—
Võlad teistes krediitasut.	„ 102.418.75
Korrespondendid	„ 104.784.58
Väljaantud garantiid	„ 22.855.—
Osakond	„ 87.334.32
Tulud	„ 125.310.46
Muud passivad	„ 32.953.10

Kr. 4.062.696.58

Pank võtab raha hoiule ajakohase %-ga, annab hääde kindlustuste vastu takistuseta laenusid ja toimetab kõiki panga operatsioone.

Korrespondendid kõigis tähtsamates keskkolitudes.

Pank ostab ja müüb välisvaluutat.

Põllumajanduse Pangaga opereerivad kõik põllumehed, põllumajanduslikud ühisused ja omavalitsused.

Panga juures E. O. ja Ü. A. Kindlustusselts „Oma“ agentuur.

JUHATUS.

Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi Kaubanduse Osakond

VILJANDIS Tallinna tänav 3, • Telefon 6 ja 3-23.

Müügil soodsatel tingimustel paremate kodumaa ja
välismaa vabrikute

Põllutöomasinaid ja- riistu:

*Traktoreid, atru, äkkeid, külvi- ja koristamismasi-
naid jne. jne. Laos vastavad tagavaraosad.*

Kasutage meie asjatundlikku nõuannet

Harukauplused:

Kärstnas, Oiul, • Kõpus, • Tarvastus, • Öisus.

Tsemendi- ja beloontööde kursused

peetakse

KUNDAS

26. — 29. juunini.

Kursused ja õõmaja tasuta.

Osavõtjail registreeruda kuni 17.
juunini

**A.-S. TSEMENDIVABRIK
„PORT-KUNDA“**

nõuandebüroos

Valli 4-6, Tallinnas. Telefon 450-17.

**VÄÄRTMETALLASJADE
& MÄRKIDE TEHAS**

DÄRNU MAANTEE 20 TELEFON 452-79

TALLINN

1 krooni kuus

suudate kindlasti panka sisse maksta oma lapse arvele. Selle väikese sissemaksuga kogute lapse täisealiseks saamiseni

350 krooni

suuruse kapitali, kui algate sissemaksimisega kohe pärast lapse sündi. On aga Teil võimalik rohkem säästa, siis kasvab ka kapital vastavalt suuremaks. Sellega kindlustate lapse tulevikku ja valmistate rõõmu enesele ja temale.

Seepärast juba täna

astuge lähemasse ühispanka või U. K. Eesti Rahvapanka ja avage oma lapse nimele hoiuarve ja makske sinna järjekindlalt iga kuu kindel summa. Hoiuarveid avavad kõik ühis pangad, hoiu- ja laenukassad ja ka

Ü. K. EESTI RAHVAPANK

Tallinnas, S. Karja 19.

Soovitame lugupeetud talumajapidamistele kõrgeväärtusega Taani F. M., Rootsi „Alfa“ ja Saksa „Rosita“ rooste-vaba terasest

Piimaveokanne

Laos alati: piimakurne, lüpsikuid, kurnavatti, talupiimajahutajaid „Rapid“ jne.

Piimaveokannude hinnakiri:

Taani F. M.

20 l stansitud, presskaane ja kummitihendusega	Kr.	15,15
25 „ „ „ „ „ „	„	17,—
20 „ „ „ „ „ „	„	19,50
40 „ „ „ „ „ „	„	22,50
50 „ „ „ „ „ „	„	26,50

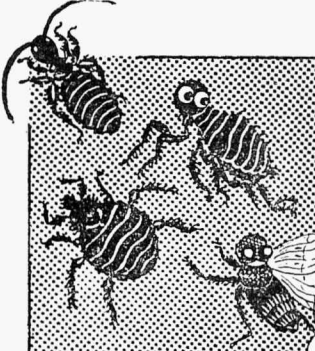
Rootsi „Alfa“

30 l presskaane ja kummitihendusega	Kr.	19,50
40 „ „ „ „ „ „	„	21,—
50 „ „ „ „ „ „	„	24,—
50 „ lihtkaanega	„	21,—

Saksa „Rosita“ roostevabast terasest

30 l kummitihendusega	Kr.	34,—
40 „ „ „ „ „ „	„	30,—

P. K. „Võieksport“

PUTTOX:

*putukamürk,
mis tapab!*

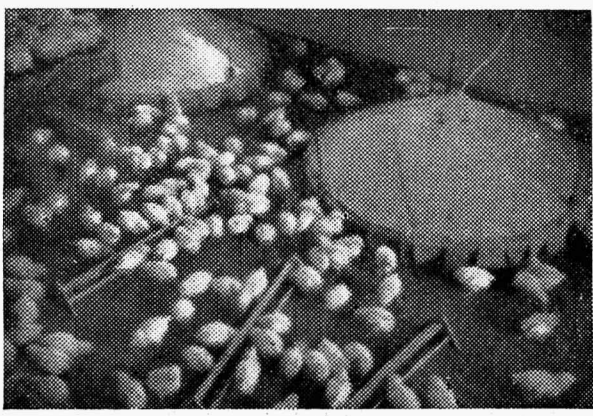

**PUTTOX ON MÜÜGIL
ROHUKAUPLUKES
JA APTEEKIDES**

1/4 KG. PLEKKNÕU Kr. 0.80
1/2 KG. —"— Kr. 1.20
1 KG. —"— Kr. 2.—

PUTTOX-PIHUSTAJA Kr. 1.75

**1/2 ESIMENE ESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUS
TALLINN, VALLI 4-3 TEL. 450-85, 450-62**

Tibude jõusööt

ilmus mügile

Väljamüügi hind põllumeestele üle riigi munaühisuste kaudu

17 snt kg (koti hind eraldi 60 senti)

Keskkliit „Eesti Munaeksport“

